

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SUVALKUOSE STEIGIAMA LIETUVIŠKA PAGRINDINĖ MOKYKLA – Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė	3
TIGRO METŲ SUMA – Rytis Motiejūnas	8
KALĖDINIS SUSITIKIMAS – Witold Narkiewicz	9
LENKIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS TARYBOS POSĖDIS – „ Aušros “ inf.	10

MINĖJIMAI

SAUSIO 13-OJI ISTORIJOJE IR LENKIJOS LIETUVIŲ GYVOJOJE ATMINTYJE – Danielius Vaina	4
KELIONĖ PRANCIŠKAUS SKORINOS PĖDSAKAIS – Ronaldas Jankauskas	21

ŠVIETIMAS

PASAKŲ POPIETĖ – Rita Pečiulytė	12
--	----

KULTŪROS BARUOSE

„TERRA JATWEZENORUM“ KONFERENCIJA PO PANDEMINĖS PER- TRAUKOS – Božena Bobinienė	13
---	----

JUBILIEJAI

„VEIKĖME, KAD IŠLIKTUTE LIETUVIAIS?“ – Bronius Makauskas ..	14
--	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

EDIS PUTRIMAS – NEPAKEIČIAMAS PIETŲ AMERIKOS LIETUVIŲ TALKININKAS – Dalia Uzdila	17
PRELATĄ EDMUNDĄ PUTRIMĄ PRISIMINUS – Janina Macukonienė	19

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Žiemos erškėčiai (Valdo Žilionio nuotr.)
Būsima Suvalkų lietuvių mokykla iš kiemo pusės (Jolantos
Malinauskaitės-Vektorienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olšow
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė

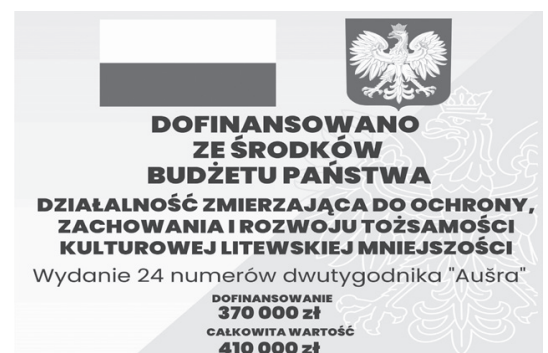
Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-01-13

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė
nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija vyraža jėdėnė pogrėdy autorė/ów i nie
može być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnėtrznych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo
ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmi-
mo fondas (*gauta
parama per projekto
įgyvendinimo laiko-
tarpį – 8000 eurų*).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Už lango žiema-nežiema labai trumpai vaikus džiugino gausybė sniego, o vairuotojus gąsdino keliais, kuriais sunku važiuoti. Bet visa tai vyko dar praėjusiais metais, o 2023-uosius pasitikome pavasarišku oru. Žmonės publikavo veidaknygėje žiedus beskleidžiančias gėles ir gražiai žaliuojančią veją. Tačiau kol kas nereikia džiaugtis artėjančiu pavasariu – jo dar reikės palaukti.

Palydėjome 2022-uosius ne be netekčių. Ypač metų pabaiga Katalikų Bažnyčiai – praradimų laikotarpis. Lietuvoje gruodžio mėnesį mirė 78-erių Laisvės premijos laureatas, Telsių vyskupas Jonas Algimantas Boruta, visi pasaulio lietuviai apgailestavo dėl prelado Edmundo Putrimo netekties, o paskutinę metų dieną šį pasaulį paliko popiežius emeritas Benediktas XVI. Apie popiežiaus asmenybę išsamiau rašysime vėlesnėje „Aušroje“, o šiame numeryje spausdiname atsiminimų apie a. a. prelatą Edmundą Putrimą tęsinį.

Atėję Naujieji teikia vilčių, kad bus geresni už buvusius. Visų pirma visi laukiame Ukrainos pergalės. Beveik prieš metus prasidėjusi Rusijos agresija vis gąsdina, nežinia, ar ji nesiplės ir į kitas žemes, o žiūrint į ukrainiečių netektis ir kančias visas kūnas eina pagaugais.

Mūsų krašte metų pabaigoje vyko labai svarbių dalykų. Pagaliau po keleto metų kalbų ir susirašinėjimų labai konkrečiai pajudėjo Suvalkų lietuvių mokyklos klausimas. Apie tai skaitykite Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės informacijoje.

Šiandien į Jūsų rankas atiduodame „Aušrą“, kurioje nemažai dar praėjusiųjų metų aidų: kad ir Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdis ar „Terra Jatwezenorum“ leidinio pristatymas.

Suvalkuose steigiama lietuviška pagrindinė mokykla

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

2022 m. gruodis atnešė džiugią žinią Suvalkų lietuviams – nupirktas pastatas Suvalkų lietuviškai pagrindinei mokyklai.

Gruodžio 19 d. Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje vyko susitikimas, kuriame dalyvavo Lenkijos lietuvių bendruomenės ir Vysk. A. Baranausko fondo valdmenų nariai. Nuspręsta pirkti pastatą A. Mickevičiaus g. 5 su 20 arų sklypu. Pastato savininkas – privatus asmuo, Suvalkų verslininkas, kuris dalyvavo susitikime ir derybose. Nekilnojamasis turtas nupirktas už 3 237 500 zł. Esame nepaprastai dėkingi Lietuvos Vyriausybei už parodytą dėmesį, rūpinimąsi ir skirtą finansavimą Suvalkų lietuviškai mokyklai. Švietimo įstaigos steigėjas bus Vysk. A. Baranausko fondas. Pirkimo sutartis oficialiai pasirašyta

2022 m. gruodžio 30 d. Numatyti remonto darbai bei priestato statyba. Šiame pastate veiks lietuviškas vaikų lopšelis, darželis, mokykla. Čia savo pastogę ras ir LLD Suvalkų skyrius, „Suvalkiečio“ redakcija, „Ančios“ ir „Sūduvos“ ansambliciai.

Apie lietuvišką švietimą Suvalkuose kalbėta jau nuo seniai. 2017 m. vyko pirmi susitikimai su tėvais, siekta įsteigti lietuviškus kultūrinius vaikų būrelius, svajota apie vaikų darželį. Lietuvos Vyriausybės ir ŠMSM dėka nuo 2020 m. sėkmingai veikia Suvalkų lietuvių vaikų darželis. Šiuo metu jį lanko 25 vaikučiai, kurie ateityje tęs mokslus Suvalkų lietuviškoje mokykloje. Labai raginame Suvalkuose gyvenančius lietuvius leisti vaikus mokytis gimtąja kalba.

Būsima Suvalkų lietuvių mokykla iš gatvės pusės

Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės nuotrauka

Sausio 13-oji istorijoje ir Lenkijos lietuvių gyvojoje atmintyje

DANIELIUS VAINA

Prisiminimai apie Sausio 13-osios įvykius šiemet dar gyvybingesni dėl ypatingos padėties Ukrainoje. Po 32-ųjų metų vėl kartu su savo broliais ir sesėmis, tėvais ir seneliais, draugais ir visais ukrainiečiais išgyvename sunkų laiką. Nesuvokiamo žiaurumo ir klastos agresorius anuomet kėsinosi į mūsų protėvių žemę, mūsų artimųjų gyvybes, dabar sudrumstė visos Ukrainos ramybę ir padarė jos egzistenciją tragišką. Daugelis karų, nesutarimų, ginčų kildavo ir tebekyla būtent dėl noro apriboti ar visiškai panaikinti laisvę. Laisvė – viena didžiausių vertybių. Atėmus laisvę, žmogus netenka ir savo galių, savo balso, savojo „aš“. Netenka galimybės augti ir tobulėti.

Lietuvos žmonių valia buvo išbandyta 1991 metų sausį, Tarybų Sąjungos karinės agresijos prieš Lietuvos valstybę metu. Tūkstančiai beginklių žmonių stojo prieš tankais ir automatais ginkluotus sovietų desantininkus, budėjo prie laužų Nepriklausomybės aikštėje. Sovietų Sąjungos karinė agresija prieš Nepriklausomybę atkūrusią Lietuvos valstybę truko beveik devynis mėnesius. Tuo sunkiu laikotarpiu lietuviai parodė ryžtą bei atkaklumą, gindami savo Nepriklausomybę. Minėdami šiuos tragiškus įvykius, susimąstome apie svarbiausią žmogaus ir tautos vertybę – Laisvę. Sužavėtas laisvės gynėjų ryžtu, labai sujaudintas ir sunerimęs dėl 2022 m. vasario 24 d. prasidėjusio Rusijos ir Ukrainos karo, nusprendžiau parašyti šį straipsnį. Papasakosiu, kaip

Punskiečiai skambina bažnyčios varpais

Lenkijos lietuvių bendruomenė reagavo į Sausio 13-osios įvykius Lietuvoje.

Tragiškos žinios apie žuvusiuosius prie Vilniaus televizijos bokšto greitai pasiekė Punsko ir Seinų kraštą. Žmonės siaubingai išsigando: „Kelkitės! Viešpatie, kas daros! Šauda į nekaltus, beginklius žmones!!!“ Trumpos ir baisios buvo naujienos. Vidury nakties gūdžiai sugaudė bažnyčios varpai: „Kelkitės, žmonės, nemiegokite, Lietuva pavojuje!“ Punsko miestelyje ir kaimų sodybose kiaurą naktį žibėjo šviesos, žmonės verkė, budėjo, skambino į Kauną pranešdami, kad Lietuvą girdi ir mato. Sausio 13-ąją, sekmdienį, mišios Punsko bažnyčioje

buvo aukojamos už žuvusiuosius prie televizijos bokšto. Daugelis atvyko pasipuošę tautiniais drabužiais, kai kas su juodais gedulo kaspinais perrištomis trispalvėmis. „Nuo bado, maro, ugnies ir karo gelbėk mus, Viešpatie...“ – aidėjo bažnyčios skliautai. Ne vienas tyliai arba mintyse pridurdavo: „... ir nuo sovietų, Viešpatie, ir nuo sovietų...“ Kunigas Ignas Dzermeika pasakė graudulingą pamokslą. Jis žmonių širdyse įžiebė mažą vilties kibirkštėlę. Visi jautė baimę. Nieks negalėjo numatyti, kas bus toliau, ar Lietuva išliks laisva. Maldos bažnyčioje nuramino susirinkusius ir suteikė vilties, kad viskas bus gerai.

Po šv. Mišių Punsko valsčiaus

svetainėje susirinkę žmonės tarėsi, ką daryti, kaip padėti Lietuvai. Viskas vyko greitai ir spontaniškai. Vieningai nuspręsta organizuoti rinkliavą ir įsteigti medicininės pagalbos komitetą. Punsko valsčiaus viršaičio pavaduotojo Jono Vaičiulio paraginti vyrai pakriko po kaimus aukų rinkti. Gydytojo Petro Zimnicko rūpesčiu nupirkta nuskausminamųjų vaistų, švirkštų ir tvarsliaivos už 30 mln. zl. Lietuvos žmonių tragiškai padėčiai nebuvo abejingi ir lenkai. Suvalkų ligoninės direktorius M. Domagala (M. Domagała) iš savo fondų paaukojo medikamentų už 10 mln. zl. Įvairių vaistų parūpino vaistinės iš Balstogės, Augustavo, net iš Poznanės. Žmonės kaip įmanydami stengėsi paremti Lietuvą, aukodami pinigus ar išsakydami paguodos žodžius. Greitu laiku į Vilnių buvo išsiųstas pirmas transportas.

Iš kur žinota, ko reikia nuvežti į Lietuvą? Ko labiausiai trūko: maisto, aprangos, ginklų ar vaistų? Jonas Vaičiulis atsako: „Artimai bendravome su Lietuvos Sąjūdžiu. Visą laiką palaikėme ryšį. Tiksliai žinojome, ko jiems trūksta. Lietuvos Sąjūdis su pagarba ir labai draugiškai

mus priėmė. Buvo jaučiamas dėkingumas, kad Lenkijos lietuviai nėra abejingi. Būdavo ir tokių atvejų, kad jie prašė videojuostelių, kadangi reikėjo visus tuos įvykius filmuoti. Bendradarbiavimas su Sąjūdžiu buvo labai geras.“

Punske planuota statyti radijo stotį, kuri sovietams užėmus Kauną ir Vilnių siųstų į pasaulį žinias apie padėtį Lietuvoje. Į Punską buvo atvežtas primityvus radijo siųstuvus, kuris su kunigo pritarimu turėjo būti įmontuotas bažnyčios bokšte. Išbandyta jo galimybės skleisti radijo bangas. Signalas siekė net iki Kauno apylinkių, nors galiausiai juo niekas nesinaudojo.

Bet koks karinis konfliktas sukelia baimę. Iš šalies pradeda bėgti žmonės. Mūsų krašte prieglaudą surado pabėgėliai iš Lietuvos. Daugiausia tai buvo studentai ir jauni vyrai bei šeimos su vaikais. Apie 40 asmenų grupė pasiekė tuomet vietovę Rynia prie Varšuvos. „Mes čia pabūsime ir bėgsime į Vokietiją“, – sakė jie. Jonas Vaičiulis papasakojo, kaip į nelegalią lietuvių jaunuolių migraciją žiūrėjo Lenkijos valdžia, pasienio apsaugos tarnyba bei policija: „Punsko valsčiaus viršaitis Romas

Vitkauskas minėjo, kad šiuo klausimu buvo pas jį atvykęs Balstogės pasienio apsaugos policijos vadovas. Jis pareiškė, kad žino apie Punsko krašte besislapstančius pabėgėlius iš Lietuvos ir kad vietos valdžia jiems padeda. Susitarta, kad jeigu jaunuoliai elgsis ramiai, lenkų tarnybos nekels jokių problemų, bet jeigu jie pateks į policijos rankas, bus perduoti tarybiniams pasieniečiams.

Mūsų krašto žmonės buvo labai vieningi. Supratome, kad esame reikalingi, kad gyvendami čia galime pasitarnauti Lietuvai. Išdrįsime parodyti tvirtą valią ne tik Punske ar Seinuose, bet ir Varšuvoje. Sausio 15 d. lietuvių bendruomenės atstovų delegacijos eisena pasiekė JAV ambasadą. Juos filmavo Lenkijos ir JAV televizijos. Saugumą užtikrino policija. Piketuotojus pasitiko pasiuntinybės sekretorius. Jis išklause prezidentui Džordžui Bušui parašytą laišką, padėkojo ir pažadėjo dar tą pačią dieną persiųsti JAV prezidento kanceliarijai.“

Įsigilinkime į laiške išsakytas mintis:

Gerbiamasis Prezidente!

Jums, didžiųjų Amerikos Valstijų didžiam Prezidentui, rašo mažos lietuvių tautos Lenkijoje gyvenantys atstovai – žmonės maži, betgi kartu su visa tauta patyrę didį sielvartą.

Prezidente! Valstijos yra Europos tautų sąmonėje istoriškai įaugusios kaip demokratijos, pasaulio sąžinės prieglauda. Ne veltui keleivius iš Europos pasitinka Laisvės Statula – visos Amerikos pasididžiavimas. Ir mūsų, komunistiniame konclagery išaugusių piliečių, nuostata šitai patvirtina. Tai Jūsų kapitalas už tai, kad JAV niekad nepripažino SSSR 1940 metais įgyvendintos Pabaltijo aneksijos.

Prezidente!

Nelengvu metu Jums teko eiti šią

Šv. mišios Punsko bažnyčioje

E. Petruškevičius skaito SSRS ambasadoriui skirtą protesto laišką

garbingą misiją. Pasaulis klastingas. Gražiai ėmė brėkšti Europoje laisvėjimo ruduo. Jam prielaidas sudarė pono Gorbačiovo asmens elgsena – išreklamuotoji pertvarka ir paskelbtas viešumas. Vakaruose susidarė įspūdis, kad SSSR vadovas turi didelių nuopelnų, griauinant liūdnai pagarsėjusį Berlyno mūrą ir Vidurio Europoje ardant komunistinį bloką. Betgi visai nepastebėta, kad ponas Gorbačiovas siekė naujovėmis išlaikyti tai, kas sena. Iš tikrųjų gi dėl ekonominės ir politinės krizės jis jau nepajėgė apginti į užsienį nusidriekusią imperijos. Jo tikrasis veidas atsiskleidė imperijos viduje. Lietuvoje š. m. sausio 11–13 dienomis atsikartojo Vengrijos ir Čekoslovakijos tragedija.

Sovietų Armija iš prigimties yra pašaukta ne ginti nuo išorės (Hitlerinė Vokietija jai buvo tik varžovė plėšiant Europos žemėlapij), ji sukurta smaugti vidaus demokratines jėgas. Nei Lietuva, nei Pabaltijū jai problema nesibaigia, o tik prasideda. Slibinui atsikvėpus, atgavus jėgų, vėl atgis ir jo apetitas.

Vakarai išvalgiai „nepenėjo“ Vidurio Europos karinių režimų, ir tai

padėjo šioms tautoms išsinerti iš kilpų. Bet Vakarai nuolaidžiauja sovietiniam drakonui, po kurio letena dar tiek milijonų vergystės.

Prezidente! Nepakartokite 1945 metų klaidos. Nors turite ir labai didelių rūpesčių Persų Ilnakoje, neleiskite atsikvėpti ir šitai hidrai. Tiesdami Lietuvai pagalbos ranką suteiksite vilties ir ponui Jelcynui, padėsite ir rusų tautai.

Tai čia yra Jūsų tikrieji partneriai, o ne kruvinasis Nobelio „laureatas“ ir septyniasdešimtį metų terorizujantis Kremlius.

Turėkite drąsos ir ryžto, Prezidente, būti visos Demokratijos Prezidentu.

Jums pagarba už tai.

*Piketo dalyviai
Varšuva, 1991.01.15*

Tautiškai pasipuošę, su vėliavomis rankose Lenkijos lietuviai nuvyko piketuoti prie SSRS ambasados. Vienas iš dalyvių sakė: „Nešiu nors ir šimtą kilometrų, kad tik Lietuva būtų laisva.“ Susirinkusieji minute tylos pagerbė žuvusiuosius prie televizijos bokšto. Kalbėjo LVKD

(Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos) pirmininkas Eugenijus Petruškevičius. Jis lietuvių ir lenkų kalbomis pasakojo apie nuoskaudas dėl įvykdyto smurto, dėl sprendimų, kurie nedera Nobelio taikos premijos laureatui, aiškino susibūrimo tikslą ir dėkojo visiems, kas atėjo palaikyti lietuvių tautą.

Mitinge dalyvavo ir Ukrainiečių sąjungos pirmininkas Jeży Rej. Jis perskaitė šios organizacijos politinį pareiškimą, kuriame išsakytas solidarumas su lietuvių tauta. Lenkijos senatorius Rišardas Reifas (Ryszard Reiff) įvykius Lietuvoje apibūdino taip: „Čia, šitoje vietoje, tegu išgirsta mus net tie, kas gyvena šiuose rūmuose už mūsų, šiandien taip standžiai užsidarę. Negali supervalduva, savo žinioje turinti tokią baisią niokojimo jėgą, nesivadovauti bendražmogiškais vertybėmis. Pats laikas atsikvošėti ir atsisakyti tų sistemos relikty, kurie gresia kiekvieno žmogaus gyvybei, kiekvienos tautos teisėms. Manau, kad lietuvių išbandymas ir yra tas išbandymas, kuris turi pasaulinės reikšmės. Tegyvuoja nepriklausoma lietuvių tauta!“

Sausio 19 dieną Punsko bažnyčios aikštėje įvyko lietuvių ir Lenkijos demokratinių jėgų mitingas. Jame dalyvavo daug žmonių, tarp jų ir Lenkijos politikai: senatoriai Piotras Andžejevskis (Piotr Andrzejewski) ir Bartłomiejus Kolodziejus (Bartłomiej Kołodziej), Nepriklausomos Lenkijos konfederacijos atstovas Valdemaras Kšištofas Polčinskis (Waldemar Krzysztof Polczyński), Seimo narys Ježis Pietkievičius (Jerzy Pietkiewicz), Santarvės centro generalinis sekretorius Pšemislavas Hniedzievičius (Przemysław Hniedziewicz).

Jie pasisakė prieš rusų agresiją. Pažymėjo, kad labai svarbi lietuvių ir lenkų tautų vienybė. P. Hniedzievičius išsakė viltį, kad žmonių pralietas kraujas ir paaukotos gyvybės yra kaip „pavasario sėja, kuri sužaliuos

brandžiu sąmoningumu, svarbesniu už visus mažus kivirčius ir skirtumus, kad demokratijos ir laisvės idėja, iškilusi virš valstybinių sienų, jungs ir vienys visas tautas“. Lietuvos lenkas Česlavas Okinčicas kalbėjo lietuviškai. Jis konstatavo, kad Gorbačiovas, siūsdamas į Lietuvą tankus, pripažino *de facto* Lietuvos valstybę, nes savos šalies nepuolama. „Aš esu labai laimingas, – sakė, – kad galiu kreiptis į Jus, punskiečius, čia kaip lenkas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas. Aš galiu Jums tikrai patvirtinti, kad iki paskutinės sekundės savo gyvenimo kovosiu už Lietuvos nepriklausomybę ir laisvę.“

Mitingui pasibaigus į orą pakilo trispalviai balionėliai, žmonės dainavo lietuviškas dainas, dalijosi informacijomis, bandė vieni kitus palaikyti. Kunigo I. Dzermeikos pakviesti, mitingo dalyviai nuėjo į bažnyčią melstis ir prašyti Dievo pagalbos bei paramos Lietuvai ir lietuvių tautai.

Sausio įvykiuose dalyvavo ir Punsko krašto studentai. Universiteto pastatai buvo netoliese parlamento ir televizijos bokšto. Jaunimas galėjo tiesiogiai stebėti, kas vyksta gatvėse. Sausio 13-osios

naktį įvykių sukuryje atsirado Vytautas Budzeika ir Algirdas Vaicekuskas. Abu pasakojo, kad tuo metu visus vienijo nepaprastas solidarumo jausmas. Į Vilnių suvažiavo žmonių iš įvairių Lietuvos rajonų, ir visi buvo kaip viena šeima: dalijosi valgiu, kartu dainavo, šnekučiavosi. Deja, šias akimirkas sudrumstė rusų kariuomenė. Algirdas Vaicekuskas pasakojo: „Aišku, nerimo būta, kadangi nežinojom, kas bus, bet jeigu jūs dabar klausiat, ar jaučiau baimę, tai aš atsakau – ne, baimės nebuvo.“

Šoko ištikti žmonės neįsąmonino to, kas vyksta. Nesitikėjo tokios įvykių sekos. Jie spontaniškai susikibo už rankų ir bandė sustabdyti tankus. Staiga kareiviai ėmė šaudyti. Tankai ir sunkiosios kareivinės mašinos slinko pirmyn. Žuvo beginkliai, nekalti žmonės: Loreta Asanavičiūtė, Virginijus Druskis, Darius Gerbutavičius, Rolandas Jankauskas, Rimantas Juknevičius, Alvydas Kanapinskas, Algimantas Petras Kavoliukas, Vytautas Koncvičius, Vidas Maciulevičius, Titas Masiulis, Alvydas Matulka, Apolinaras Juozas Povilaitis, Ignas Šimulionis ir Vytautas Vaitkus. Visi jie paaukojo savo gyvybę už Tėvynės laisvę.

Istorija mėgsta kartotis ir atskleidžia vieną svarbiausių tiesų, kad **Laisvė nėra mums duota amžiams.** Jokios sutartys, traktatai, unijos negarantuoja, kad esame laisvi savo Tėvynėje nuo karų, smurto, užgrobimų. **Laisvė – žmogaus ir visos tautos laimės bei gerovės šaltinis.** Ji dažnai reikalauja aukų. Sausio įvykiuose žuvę žmonės ir dabar gyvybės netekę ukrainiečiai sumokėjo didžiausią kainą. Žmogaus gyvybė, jos paaukojimas už savo tėvynę, gimtąją žemę, draugus ir šeimas yra neįkainojama vertybė. Laisvė – tai turtas, kurį reikia nuolat saugoti ir perduoti naujoms kartoms kaip brangų paveldą.

Ukrainiečiai dabar kariauja su rusais, kovoja už savo ir mūsų visų laisvę. Kiekvieną dieną ten žūsta kareiviai ir civiliai žmonės. Prieš daugiau kaip 30 metų, kai Lietuva atgavo Nepriklausomybę, ukrainiečiai siuntė jai paramą ir kupinus vilties žodžius. Dabar jiems reikia mūsų pagalbos. Šiandien ypač svarbūs tampa draugų, kaimynų, brolių lietuvių ir kitų tautų parama bei solidarumas. Prie iniciatyvos jungiasi gausybė laisvei neabejingų žmonių ir organizacijų. Nelikime abejingi ir mes! Tegyvuoja Lietuva! Слава Україні!

Šaltiniai:

- <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/sausio-13-osios-by-la-svarbiausi-klausimai-ir-atsakymai-56-739312>
- <https://www.youtube.com/watch?v=oGN5T01XCt8>
- https://www.youtube.com/watch?v=BE0HGkAF_18&list=PLab3xwBR-nA6PmrRJDPRp9XY0xo2Ar9p7a&index=636&t=1851s
- *Interviu su Jonu Vaičiuliu, Vytautu Budzeika ir Algirdu Vaicekausku*
- *Lenkijos lietuvių dvasiaitinio žurnalo „Aušra“ 1991 m. 1 nr.*

Demokratiųjų jėgų mitingas Punske

Tigro metų suma

RYTIS MOTIEJŪNAS

Rytietiškai Tigro metai pervirto į Kiškio metus. Gamta ir toliau stebina mus savo anomalijomis. Neregėtą šilumą vos per porą dienų keičia stingdantis šaltis, o įkyrų lietutį – pūga ar pavojingas plikledis. Kol Europoje pavasario temperatūra, kitoje gaublio pusėje – 45 laipsniai šalčio (JAV ir Kanados pasienis) ar audros ir neregėti potvyniai (Australija, Kalifornija).

Astrologijos žinovai Naujuosius vadina Juodojo triušio metais, tačiau jau niekas nesiima spėlioti, ką atneš 2023-iejį. Juk pernai apsirakta su tiek pranašysčių!

Šiandien jau retas atsimeina dar prieš metus vykusius neramumus Kazachstane, sukeltus valdžios noro keičiant procentais pakelti benzino kainas. Smurto bangą gan greitai numalšina Rusijos ir kitų Kazachstano sąjungininkių iš buvusios SSRS respublikų taikdariai. Kol pasaulis ginčijosi, kas bus toliau, slopstančią COVID-19 epidemijos bangą nutraukė prasidėjusi Rusijos karinė invazija Ukrainoje. Viskas buvo žaibiškai pamiršta.

Didžiausiojo nuo 1945 m. karo banga Europoje sukrėtė visą pasaulį. Tai turbūt pirmasis karas mūsų skaitmeniniame pasaulyje, kur jo eigą galime stebėti vos ne tiesioginės transliacijos režimu. Užpuolikus žiaurumas sukėlė viso pasaulio žmonių atjautą ir solidarumą su ukrainiečių tauta.

Desperatiškai Putino režimo bandymai palaužti ukrainiečių kovos dvasią juos sušaldant sukelia tik dar didesnę pyktį ir kovos ryžtą, rusų bandymas laimėti pasitelkus 1,5 mln. papildomai mobilizuotų karių nebūtinai garantuos jiems sėkmę...

XXX

Lietuvos politikai džiaugiasi, kad šalies gyventojų skaičius šiemet paaugo 40 tūkstančių. Atrodo gražiai, bet kai prisimeni, jog mes šiemet priėmėme beveik 100 000 karo pabėgėlių iš Ukrainos ir dar keliolika tūkstančių pabėgėlių iš Rusijos ir Baltarusijos, darosi liūdna. Mokslininkai viešai svarsto, kaip užtaisyti tuoj atsiversiančią demografinę duobę, kai vienam dirbančiajam teks po 2–3 pensininkus, o politikai žada ilginti pensinį amžių iki 72 metų. Valdininkai kuria fantastinius valstybės suklestėjimo planus. Jau pristatytas *Lietuva-2050* planas, nors – kas pamena – ankstesnė programa *Lietuva-2030* nė iš tolo nepriemena šios dienos realijų... Ciniškesni politikai šiandien ragina įsivežti tūkstančius darbo migrantų iš tolimų užsienių, pamiršę, kad 4000 per tvorą iš Baltarusijos mums permestų atbėgėlių per vasarą jau išsilakstė po visą Europą. O kodėl nepabandžius susigrąžinti šimtus tūkstančių lietuvių, palikusių kraštą per paskutinius 30 metų? Misią neįmanoma bakalaurų vyriausybei?

XXX

Kol visi spėlioja, ką gi mums atneš Naujieji metai, iki savivaldos rinkimų Lietuvoje beliko mažiau nei du mėnesiai. Jau pavasario pradžioje turėsime naują valdžią šalies miestuose ir rajonuose. Piliečių laukia be galo įdomios politinės varžytuvės. Vieni jas vadina pažadų cirku, kiti tikina einantys valdžios vedami pačių kilniausių tikslų. Žinoma, įdomiausia bus didžiuosiuose miestuose – sostinėje dabartinis meras R. Šimašius pasiskelbė nekandidatuosiąs, bet ir be

jo jau šiandien yra 16 asmenų, norinčių valdyti Vilniaus miestą ir jo pinigų. Dauguma pretendentų save kelia tik siekdami pasireklamuoti ar pareklamuoti savo partiją prieš būsimus (po pusantrų metų) Seimo rinkimus, kad rinkėjai neužmirštų jų veidų. Realiausiais pretendентаis valdyti miestą ekspertai vadina buvusį merą Artūrą Zuoką ar konservatorius su skandalu palikusį Mykolą Majauską. Bet ar visada tokie ekspertai objektyvūs? Juk ankstesniuose sostinės mero rinkimuose trečią vietą netikėtai užėmė Viktoras Uspaskichas, kuriam niekas tokio rezultato nepranašavo... O kol žinovų išgirti pretendentai dalijasi dar nelaimėtais postais, Lietuvos lenkų sąjungos, kartu ir Lietuvos lenkų rinkimų akcijos aktyvistai (tie patys žmonės vadovauja ir politinei partijai, ir nepolitinėi tautinės mažumos organizacijai) dalija savo rinkėjams kalėdines dovanėles ir įžuliai tikina, kad tai visai ne žmonių papirkinėjimas, nes Kalėdų Senelis yra... nepartinis. Taip rimtu veidu televizijos žiniose aiškino pats V. Tomaševskis!

Kitur dar įdomiau, juokingiau ir gaudžiau. Kaune kausis dabartinis meras V. Matijošaitis su būriu jį norinčių pakeisti politikų. Karo pradžioje kilus skandalui dėl mero verslų Rusijoje, daugelis laidojo jo politines ambicijas, tačiau dabar kalbos apie V. Matijošaitį eros pabaigą aptilo. Kodėl? Ogi todėl, kad kauniečiai kol kas nesurado nei vieno verto varžytis oponento. Su uostamiesčiu dar blogiau. Ten buvęs meras liberalas V. Grubliauskas garsiai pareiškė daugiau nesikelsiąs į merus, bet po kiek laiko persigalvojo ir nutarė kandidatuoti kaip socialdemokratų kandidatas.

Perbėgėlių būna visais laikais ir visose partijose. Bet kai ilgametis ir garsus liberalas (Seimo pirmininkės bendrapartietis) staiga kardinaliai pakeičia savo politinę orientaciją, belieka paklausti: ar tas žmogus iš viso turėjo kokius politinius įsitikinimus?

Tai ne juokingiausias atvejis. Štai sovietizmo rezervatu vadinamame Visagino mieste kandidatė į merus iki šiol nemoka lietuvių kalbos, nors gyvena Lietuvoje nuo 1992 m. Ir kelia šią buvusią miesto deputatę nuo rusų ir lenkų rinkiminio aljanso 2015 m. į merus 2023 m. ne kas kitas, o vadinamieji centristai tautininkai. Juoktis iš tokio cirko ar verkti? Kol visi piktdžiugiškai kikena iš *lietuviškų tautininkų* (jiems vadovauja P. Gražulis), sostinės valdininkai žurnalistams rimtu veidu aiškina, kad Lietuvos įstatymai leidžia merui nemokėti valstybinės kalbos. Įsivaizduokite tokią situaciją, pavyzdžiui, Punske, jei posėdžiai būtų vedami lietuvių kalba...

XXX

Sakoma, blogis turi daug veidų. Tokia daugiaveidė pasirodė esanti

Rusija, jos vadovai. Karo veiksmai išmaniai derinami su galinga propagandine kampanija visais įmanomais būdais. Visa virtualioji erdvė prikimšta ne tik oficialių, bet ir daugybės neva nepriklausomų ir bešališkų informacinių laidų. Atidžiau įsižiūrėjus pasirodo, jog tai agresorius teisinantys ar ukrainiečius keikiantys rusų interneto „troliai“. Pats rusiškas kariavimo būdas sistemingai pajvairinamas įvairiomis ciniškomis provokacijomis (grasinimai ukrainiečių atominėms elektrinėms, grūdų eksporto sustabdymas, siekis sušaldyti ukrainiečius sunaikinus jų energetinę sistemą nesibaigiančiais bombardavimais).

Ukrainiečiai laikosi. Jų ryžtas žavi. Kelia žvėrišką pyktį *rusiškojo pasaulio kūrėjams*, nuostabą visiems kitiems. Kol Vakarų pasaulio galybės muistosi ir paramą ukrainiečiams teikia labai lėtai, žmonės visoje planetoje padeda jiems kovoti su *rašizmu* (tokia rusiška fašizmo atmaina) rėmėjais. Nors rusai savo portaluose guodžiasi, kad juos neva remia Indija ir Kinija (suprask, beveik pusė

pasaulio gyventojų), o jie kariauja su visa NATO, tikras, ne *normuotas* karinės pagalbos teikimas tikrai pagreitintų Ukrainos karinę pergalę. Juk net patys kariškiai sutinka, kad dabar ukrainiečiams vienai karo diena reikia tiek artilerijos sviedinių, kiek amerikiečiai išnaudodavo Afganistane per karo mėnesį, nors po ukrainiečių kontrpuolimo aktyvaus fronto linija sutrumpėjo iki 840 km (buvo beveik 1,5 tūkst. km). Neužmirškime ir apie užminuotą 250 000 kv. km teritoriją (į ją tilptų beveik 4 Lietuvos).

Agresorė laukia savo priešininkų *nuovargio*. Ir ne tiek ukrainiečių, kiek jų rėmėjų. Bet net ir naiviausi vakariečiai pagaliau ima suvokti, kad paliaubos, apie kurias prakalbo Rusija, leistų jai atsigauti, pasilikti užgrobtas Ukrainos dalis ir, sukauptus naujų jėgų, pulti iš naujo. Niekas nežino, ką dar agresoriai sumanę prisijungti prie savo *rusiškojo pasaulio*...

Todėl šiemet belieka palinkėti gėdingo agresorių pralaimėjimo. Na, o krizes ir ligas mes kaip nors įveiksime! Laimingų Naujųjų metų!

Kalėdinis susitikimas

WITOLD NARKIEWICZ,
LLD ŠČECINO SKYRIAUS
PIRMININKAS

2022 m. gruodžio 11 d. restorane „Ukraineczka“ Ščecino lietuviai jau tradiciškai surengė Kalėdinį susitikimą. Dalyvavo Lietuvos Respublikos garbės konsulas Ščecine Wieslavas Viežchos (Wiesław Wierzchoś) bei Ščecino „Šwitez“ draugijos pirmininkė Kristina Korkuc (Krystyna Korkuć). Dalytasi kalėdaičiu ir giedotos lietuviškos Kalėdų giesmės. Vaisintasi lietuviškais patiekalais, siūlomais restorano meniu.

Is LLD Ščecino skyriaus archyvo

Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdis

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

„AUŠROS“ INF.

2022 metų gruodžio 4 dieną Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos svetainėje vyko Lenkijos lietuvių bendruomenės (LLB) tarybos posėdis. Susirinkusieji sugiedojo Lietuvos himną bei minuter tylos pagerbė LLB garbės nario prelato Edmundo Putrimo atminimą. Prof. Bronius Makauskas papasakojo apie E. Putrimo nuveiktus darbus, jų reikšmę mūsų kraštui ir užsienyje gyvenantiems lietuviams. Meno programą apie Seinų kunigų seminarijos absolventą, poetą Vincą Mykolaitį-Putiną parodė Suvalkų lietuvių grupė „Sūduva“ (vadovė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė).

Lietuvos konsulato Seinuose vadovas Genadijus Mackelis kalbėjo Lietuvos pagalbos užsienyje gyvenančių lietuvių švietimui ir kultūrai klausimu, paminėjo Globalios Lietuvos reikšmę, tikslus ir užduotis. Pabrėžė, kad Lenkijos lietuviai, turintys Lietuvos pilietybę, turėtų aktyviau dalyvauti Lietuvoje rengiamuose rinkimuose ir referendumuose.

Posėdžio metu LLB valdybos pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė pateikė 2022 m. valdybos veiklos ataskaitą. Vardijo tuos darbus, kuriuos LLB valdyba nuveikė praėjusiais metais ir kurių iki galo nepavyko įgyvendinti. Pirmininkė pažymėjo, kad 2022 metai buvo sudėtingi, kadangi jų pradžioje dar galiojo tam tikri ribojimai dėl pandemijos, o netrukus prasidėjo karas Ukrainoje. LLB drauge su kitų kraštų lietuvių bendruomenėmis prisijungė prie įvairių

LLB tarybos posėdis

solidarumo su ukrainiečiais akcijų. Vyko taip pat daug reikšmingų vizitų. Mūsų krašte lankėsi LR Prezidentas Gitanas Nausėda, kelis kartus buvo atvykęs LR švietimo, mokslo ir sporto viceministras Ramūnas Skaudžius, LR Seimo Kultūros komiteto delegacija, buvęs LR Premjeras Saulius Skvernelis. Daug dėmesio skirta lietuviškos mokyklos kūrimui Suvalkuose. LLB valdybos atstovai lietuviškos mokyklos steigimo klausimus aptarinėjo lankydami Lietuvoje ir susitikdami su iš Lietuvos atvykstančiais politikais bei valstybės pareigūnais, vyko susitikimai su Suvalkų miesto administracijos tarnautojais.

Pirmininkė paragino LLB tarybos narius aktyviai diskutuoti visais

aktualiais klausimais. Priminė, kad ligi šiol lieka neišspręstas paminklų Berznyko kapinėse ir jų įrašų klausimas. Nerimą kelia taip pat „Lietuviškos menės“ buvusio Seinų vienuolyno rūmuose likimas. Pasak pirmininkės, daug neaiškumų esą dėl vadinamojo „Kresų muziejaus“ kūrimo šiuose rūmuose, kadangi ligi šiol nėra žinoma, kaip tame muziejuje bus pristatoma šio krašto ir Lietuvos istorija. Neramina ir vis brangstantys energijos šaltiniai, kas skaudžiai paliečia švietimo įstaigas ir kultūros namus. LLB tarybos pirmininkas Sigitas Birgelis paragino apsvarstyti vadovėlių leidybos problemas bei 2019 m. Lietuvos ir Lenkijos švietimo ministrų pasirašytos sutarties įgyvendinimo

Petro Maksimavičiaus nuotr.

klausimus. Taip pat priminė, kad vis dažniau užsimenama apie galimą Vidugirių mokyklos ir Punsko licėjaus bendrabučio uždarymą, kas dar labiau pablogintų lietuvių švietimo padėtį.

J. Malinauskaitė-Vektorienė paminėjo, kad LLB valdyba daug diskutuoja šio krašto lietuvių bendruomenės plėtros strategijos klausimais. Stengiamasi išgryninti tas sritis, kurios turi daugiausia įtakos lietuviybės palaikymui. Tačiau pradėjus šiais klausimais diskutuoti paaiškėjo, kad tai nėra labai paprastas darbas ir be šios srities specialistų, mokslininkų bus sudėtinga tokią strategiją parengti. Valdyba parengusi klausimyno projektą, kuriuo būtų siekiama surinkti kuo daugiau informacijos, nuomonių apie lietuvių bendruomenėje vykstančius procesus. Tai vėliau leistų pamatyti tas mūsų gyvenimo sritis, kurias reikėtų stiprinti arba skirti joms daugiau dėmesio.

Plačiau apie lietuviškos mokyklos kūrimo Suvalkuose reikalus papasakojo LLB vicepirmininkas P. Maksimavičius. Jis pažymėjo, kad nepaisant to, jog nedaug informacijos patenka į žiniasklaidą, darbai vyksta. Pasak jo, kol nepriimtas

sprendimas dėl sklypo statybai ar konkretaus pastato mokyklai pirkimo, netikslinga vardyti, kuriais pastatais ar sklypais domimasi. Nepaisant to, darbai vyksta, tariamasi su architektu, analizuojami įvairūs sprendimo būdai, konsultuojamasi su Lietuvos specialistais ir pareigūnais. Šiuo metu svarstoma pirkti pastatą, esantį pačiame Suvalkų centre, tačiau reikėtų jį pritaikyti švietimo reikmėms, kad tenkintų visus įstatymuose numatytus reikalavimus. Jeigu šį projektą pavyktų sėkmingai įgyvendinti, tos erdvės visapusiškai galėtų tenkinti Suvalkuose gyvenančių lietuvių poreikius (švietimo, kultūros, organizacinius). Pasak P. Maksimavičiaus, konkretūs sprendimai gali būti priimti dar 2022 metais, o tada bus galima plačiau ir konkrečiau apie tai informuoti visuomenę (skaitykite 3 p.).

LLB tarybos posėdžio metu diskutuota apie lietuviškų vadovėlių mokykloms stoką. Daugelis pasisakiusių skeptiškai vertino siūlymą atsisakyti popierinių vadovėlių ir naudotis tik elektroninėmis jų versijomis. Ypač tai būtų nenaudinga jaunesniųjų klasių mokiniams.

Aidis Staskevičius papasakojo, kokius nutarimus priėmė LR Seimo

ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija. Pažymėjo, kad ji teigiamai įvertino pasiūlymą sukurti paramos Lietuvos etninėse žemėse gyvenantiems lietuviams strategiją bei parėmė lietuviškos mokyklos kūrimo Suvalkuose idėją. Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkė Ingrida Vaznelytė papasakojo, kaip vyko Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso kultūrinė dalis mūsų krašte. Pažymėjo, kad iš įvairių pasaulio šalių čia atvykę PLJS nariai galėjo tiesiogiai susipažinti su mūsų kraštu, daugiau sužinoti apie mūsų istoriją, pamatyti svarbius kultūros paveldo objektus.

Daug vertingų išvalgų pateikė posėdyje dalyvavęs prof. B. Makauskas. Jis ragino mūsų organizacijų atstovus aktyviau bendrauti su Lietuvos ir Lenkijos politikais, abiejų šalių intelektualais, siekti jų dėmesio ir paramos sprendžiant Lenkijos lietuvių problemas.

Diskutuota apie lietuviškų pamaldų Seinų bazilikoje atnašavimą. Pastebėta, kad vis dažniau pasitaiko atvejų, jog vienintelės sekmadienį lietuviškos šv. Mišios atnašaujamos lietuvių ir lenkų kalbomis. Taip pat svarstyta, kaip išvengti galimų nesutarimų įsteigus Seinuose vadinamąjį „Kresų muziejų“. Svarstyta, kaip atgauti priėjimą prie „Lietuviškos menės“ Seinų kunigų seminarijoje ir atnaujinti planus su Trakų muziejumi įrengti ją. Be to, siūlyta raštu kreiptis į Seinų miesto savivaldybę, kad būtų pasirūpinta A. Barausko paminklo apšvietimu. LLB pirmininkė pasiūlė 2023 metais minint Lenkijos lietuvių bendruomenės 30 metų jubiliejų surengti forumą ir jo metu diskutuoti svarbiausiais Lenkijos lietuviams klausimais. Pasak jos, toks forumas būtų naudingas rengiant šio krašto plėtros strategiją, išryškintų, kokia mūsų bendruomenė galėtų būti po 10–15 metų.

Suvalkiečių meno kompozicija apie Vincą Mykolaitį-Putiną

Pasakų popietė

RITA PEČIULYTĖ

Prisiminkime laikus, kai buvome vaikai... Vakare, padėję galvą ant mamos arba senelės kelių, klausėmės gražiausių lietuviškų pasakų. Jautėme meilę, kito žmogaus artumą, šilumą, kartais besiklausydami užmigdavome. Klausėmės magiškų istorijų, norėjome bent kartą nukeliauti į tą pasakų šalį, pabūti tame nerealiame pasaulyje, tapti karalaitėmis ar princiais.

Tą kartą pasakų klausėmės ne vakare, o vidurdienį. 2022 m. lapkričio 30 d. į mūsų mokyklą atvyko garbūs svečiai iš Seinų „Lietuvių namuose“ veikiančio Senjorų klubo „Avilys“. Jie mums, Vidugirių mokyklos mokiniams, padovanojo pasakų.

Ponia Onutė Buračiauskienė paskaitė Vytės Nemunėlio kūrinių „Meškiukas Rudnosiukas“. Ji rankose laikė labai seną knygą, kurią kažkada skaitė savo vaikams. Ta knygelė pas Buračiauskus atkeliavo iš Amerikos.

Kitą pasaką paskaitė ponia Danutė Gausienė. Tai buvo lietuvių liaudies pasaka „Stalėlis, avinėlis ir lazda“. Visi įdėmiai klausėmės ir svarstėme, iš kur čia gauti tą stebuklingą stalėlį ar avinėlių. O kas nenorėtų pažaisti magija?!

Trečia mūsų viešnia – ponia Celina

spwidugierių
Iš Vidugirių mokyklos archyvo

Grizevičienė kažkada lankė Vidugirių mokyklą. Ji čia mokėsi nuo ketvirtos iki aštuntos klasės. Ponia Celina papasakojo apie savo vaikystę ir mokykloje praleistas dienas. Ji vaizdingai piešė, kaip atrodė Vidugirių mokykla seniau. Viskas atrodė kitaip, visiškai kitoks buvęs ir vaikų gyvenimas. Nebuvo visų technologijų, vaikai daugiau draugavo, leisdavo kartu laiką. Gal ir buvo kitaip, bet žmonėms išlikę tikrai labai šilti prisiminimai. Sužinojome,

jog mūsų mokykla seniau buvo visiškai kitoje vietoje. Žiemą vaikai važinėdavo rogutėmis arba ant maišiuokų nuo kalno, ant kurio stovėjo mokykla.

Senjorų klubo „Avilys“ dalyvius į mūsų mokyklą palydėjo „Lietuvių namų“ darbuotoja Rasa Žukauskienė. Ji mums atvežė dovanų bei padėkos raštus už dalyvavimą piešinių konkurse „Sūduvių veikla Seinuose“. Konkursui mokinius paruošė mokytoja Irena Kalinauskienė. Dalyvavo II–VII kl. mokiniai: Edgaras Tumelis, Karolina Kmieliauskaitė, Gabija Nevulytė, Olivija Dzemionaitė, Romas Žukauskas, Viktorija Grigutytė, Daiva Marcinkevičiūtė, Natalija Valinčiūtė, Ernestas Žilinskas, Mantas Radzevičius, Jonas Kalinauskas.

Mums labai patiko šis susitikimas. Galėjome valandėlę atsipalaiduoti ir pasvajoti – nukeliauti į pasakų šalį, į praeitį, pažvelgti į mūsų senelių vaikystės dienas. Ačiū senjorams už šią nuostabią, kupiną džiaugsmo ir malonių akimirkų dovaną.

spwidugierių
Iš Vidugirių mokyklos archyvo

„Terra Jatwezenorum“ konferencija po pandeminės pertraukos

BOŽENA BOBINIENĖ

2022 m. gruodžio 10 d. Punsco valsčiaus svetainėje vyko Istorijos paveldo konferencija „Terra Jatwezenorum“. Šis periodinis, jau keliolika metų Punsco „Aušros“ leidyklos organizuojamas renginys apibendrina joje redaguojamo ir spausdinamo metraščio „Terra Jatwezenorum – Jotvingių kraštas“ leidimą. Paskutinė tokia konferencija įvyko 2019 metais. Po pandeminės (dėl COVID-19) pertraukos pagaliau pernai galima buvo laisvai apibendrinti jau 14 tomo išleidimą bei tradiciškai su konferencijos dalyviais nuvykti į Lietuvos partizanų Jurgio Kriksčiūno-Rimvydo ir jo adjutanto Vytauto Prabulio-Žaibo žuvimo vietą Šlynakiemyje ir ten pagerbti jų atminimą.

„Terra Jatwezenorum“ metraštyje publikuojami istoriniai tyrimai apie jotvingių krašto praeitį, pateikiamos lingvistinės išvalgos, atsiminimai. Leidinyje sukaupiami kalbininkų, istorikų, kraštotyrininkų, kultūrologų, publicistų iš Lietuvos, Lenkijos ir kitų šalių straipsniai. Kiekviename metraščio tome pateikiama solidi dozė įdomios informacijos visiems, kas domisi savo krašto istorija, šaknimis.

Metraštis „Terra Jatwezenorum“ leidžiamas nuo 2009 m. Iš pradžių buvo vienatomis, tačiau kasmet daugėjant publikuotinos medžiagos nuo 2016-ųjų imta leisti du tomas. Iš viso per 14 metų skaitytojus pasiekė 21 tomas.

Pernykštę konferenciją atidarė, atvykusius svečius ir kitus dalyvius pasveikino istorijos paveldo metraščio

„Terra Jatwezenorum“ pristatymas Punsco valsčiaus konferencijų salėje

vyr. redaktorius, Punsco „Aušros“ leidyklos direktorius Sigitas Birgelis. Kadangi renginys vyko prieš Kalėdas, Punsco muzikos mokyklos jaunieji atlikėjai susirinkusiems padovanojo šventinę meno programą.

Po to konferencijos vedėja Nijolė Birgelienė paeiliui kvietė prelegentus skaityti savo pranešimus. Apie lietuvių švietimo istoriją kalbėjo mokytojas Juozas Sigitas Paransevičius. Gintaras Lučinskas pristatė lietuvių ekonominės ir politinės emigracijos prieš Antrąjį pasaulinį karą ir po jo problemą. Prof. Stanislovas Sajauskas pasakojo apie Lietuvos numizmatikos tyrimus. Kęstutis Subačius kalbėjo apie 2022 m. Punsco „Aušros“ leidykloje pasirodžiusį leidinį „Sūduva. 2010–2022 istorijos paveldo metraščio straipsnių rinktinė“. Rita Pauliukaitienė ir Rimantė

Pauliukaitytė pristatė taip pat Punsco „Aušros“ leidykloje išleistą knygą „Bajorai Bartoševičiai – Lietuvos laisvės gynėjai, Birštono krašto kūrėjai“. Lietuvos istorijos instituto mokslo darbuotojas dr. Algimantas Katilius papasakojo apie neseniai išleistoje monografijoje pristatomą Seinų kunigų seminarijos auklėtinį, pirmąjį Seinų „Žiburio“ mokyklos direktorių kun. Joną Totoraitį. Pabaigoje Karaliaučiaus krašto lietuvių visuomenės veikėjas Sigitas Šamborskis ir Vilma Urniežiūtė pristatė XXVII knygos mėgėjų metraščio VII tomą.

Po konferencijos jos dalyviai pagerbė Jurgio Kriksčiūno-Rimvydo ir jo adjutanto Vytauto Prabulio-Žaibo atminimą partizanų žuvimo vietoje Šlynakiemyje.

„Veikėme, kad išliktute lietuviais?“

Pranešimas, skaitytas minint Lenkijos lietuvių draugijos 65 metų jubiliejų

BRONIUS MAKASKAS

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ 2022 m. 23 nr.

LJDP ir saugumas lietuvių visuomenėje skatino supriešinimo daigus, tačiau reali situacija vertė bent dalinai spręsti aktualias bendruomenės problemas. Nepaisant LVKD vadovybės prisitaikėliškos, su kolaboravimo elementais veiklos, dauguma krašto lietuvių, turėdami skaudžią istorinę patirtį, dar jausdami Seinų lietuvių švietimo ir kultūros židinio dvasinį poveikį, meilę gimtajam kraštui ir engiamai gimtajai kalbai, surado savyje atsparumo primetamam jungui.

Draugijos vadinamuosiuose plenuose ir ypač suvažiavimuose kildavo autentiškų diskusijų, o valdžiai nepageidaujama rezoliucijų buvo bandoma išvengti „vedančiojo organo“ – VRM išankstiniu „neleistinų“ temų šalinimu iš darbotvarkės ar užgožiant posėdžio eigą ideologine frazeologija, kurios ypač bodėjosi mūsų krašto ūkininkai ir bendruomenės šviesuoliai. Karštos temos buvo lietuvių švietimo

reikalai ir ypač kalbinis lietuvių diskriminavimas religijos srityje. Ši problematika, kad ir griežtai draudžiama, iškildavo ir LVKD valdybos prezidentui bei suvažiavimo vedėjams buvo nemenkas riešutas. Kalbinis lietuvių diskriminavimas vietos bažnyčiose perėjo iš oponavimo į aktyvaus pasipriešinimo stadiją. Svarbiausios „kovos“ vyko dėl lietuviškų mokyklų statuso, kadru, materialinio jų aprūpinimo, tinklo plėtros, vadovėlių. Pirmininkas Algirdas Skripka buvo geras ūkinės veiklos organizatorius ir nemažai pagelbėjo krašto lietuvius įdarbindamas paties vadovaujamoje įmonėje Seinuose. Pats muzikuodamas suprato saviveiklos reikšmę. Per kultūrinius renginius buvo gera proga atiduoti ideologinę duoklę valdančiajam režimui (dėl to nebuvo suprastas net savo šeimoje). Tačiau pirmininkas nesuprato švietimo gimtąja kalba reikšmės. Ne tik nerėmė draugijos daugumos narių pozicijos tuo reikalu, bet dar postringavo apie mokymo lietuvių kalba neperspektyvumą. Atseit todėl jis savo vaikų

neleisias į lietuvišką mokyklą (kurios Seinuose ir apylinkėje net nebandė kurti, dėl ko labai nukentėjo Seinų krašto lietuviybė). Dargi savo neigiamą poziciją reikšdavo lenkų spaudoje. Reikia pripažinti, kad Seinų krašte polonizacijos varžtai buvo sustiprinti. Ribota net saviveikla. Šitai paaikškinama vietos partinių organų, administracijos šovinizmu, regis, išlikusiu kompleksu dėl Seinų okupavimo bei fiziniu susidorojimu su lietuvių kultūriniu ir dvasiniu centru (antruoju ar trečiuoju pagal reikšmę po Kauno), sunaikinimu negebant jo atsverti savu kultūriniu potencialu. Žodžiu, A. Skripka daugiausia dėl švietimo srities nesupratimo ar prisitaikymo, augant lietuvių poreikiams ir keičiantis politinei padėčiai Lenkijoje, nepaisant savo protektorių pastangų, per 1972 m. vykusį LVKD suvažiavimą buvo pakeistas pedagogu, švietimo ir spaudos reikšmę išmanančiu Juozu Sigitu Paransevičiumi. Ramaus būdo, priimtinu LJDP, o svarbiausia – turinčiu stiprų suvažiavimo dalyvių palaikymą. Seinų valsčiaus lietuvius

nuosekliai diskriminuojant švietimo, kultūros ir religijos srityse iš dalies buvo „pramiegotas“ punkskiečių atkutimas švietimo ir plačiai suprastos kultūros baruose. Žinoma, tai įvyko ne be didelių ir sumanių „nušluotos“ pirmosios valdybos narių, jaunesnės kartos mokytojų, saviveiklininkų, studijuojančio jaunimo, apie Punsko parapiją susitelkusių choristų, ūkininkų ir daugelio čia neišvardytų veikėjų pastangų. Chorai, šokių, muzikinės grupės, dailiojo žodžio būreliai kėlė tarpukariu ir pokariu

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

LLD tarybos nariai jubiliejaus metu

Choras „Dzūkija“ (vad. Vidas Simanauskas)

nuslopintą lietuvių savimonės ir kultūros diapazoną, pamaži nusikratant priklausomybės režimo politikai.

Švietimo skaudulius ir laimėjimus savo moksliniame darbe aptarė pedagogė, Punsko lietuviškojo licėjaus buvusi direktorė Marytė Černelienė. Lietuvių gyvenamoje teritorijoje Lenkijoje, Suvalkų krašte, mokyklos pradėtos organizuoti 1944 metais. Iš pradžių lietuvių vaikai galėjo lankyti tik lenkiškas mokyklas. 1951/52 mokslo metais jie pradėjo mokytis lietuvių kalbos kaip dalyko, o nuo 1952-ųjų rudens ėmė veikti pirmos keturios mokyklos lietuvių dėstomąja kalba. Lietuviai buvo viena paskutinių pokario Lenkijos tautinių mažumų, kurioms valstybė leido kurti mokyklas gimtąja kalba. O galiausiai lietuviai liko vieninteliai, turintys (kad ir mažai) mokyklas gimtąja dėstomąja kalba. 1954/55 m. penkiose, 1957/58 m. m. aštuoniose, 1960/61 m. m. devyniose pagrindinėse mokyklose buvo mokoma lietuvių kalba. Seinų valsčiaus Krasnagrūdės mokykloje lietuvių kalba mokytis pradėta tik 1988 m., o Krasnave – 1989 m., Punsko žemdirbystės pagrindų mokykloje – 1992 m. Išskirtinis yra Punsko licėjaus fenomenas. Jo veiklai tobulinti licėjaus vadovybei, tėvams ir lietuvių bendruomenės veikėjams teko dėti daug pastangų ir reikėjo sumanumo saugant nuo keliskart

grėsusio likvidavimo. Komunistinės Lenkijos sukurtas lietuviškų mokyklų tinklas su nedideliais pakitimais gyvavo iki 1999 m.

Lietuviškas švietimas, sava, kad ir cenzūruojama (beje, ir savicenzūruojama), spauda kėlė lietuvių pasitikėjimą savimi. Savo veiklos vienu svarbiausių prioritetų draugijos veikėjai (ne visi) laikė įvairiapusį lietuvių švietimo gerinimą ir dėjo daug pastangų šio švietimo plėtrai krašte. Rūpinosi lietuviškų mokyklų tinklo plėtra, lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos mokymo programų ir vadovėlių, kvalifikuotų mokytojų rengimu, mokyklų statyba. Svarbų vaidmenį atliko mokytojų aukštojo išsilavinimo siekimas, lituanistiniai mokytojų kursai net ir okupuotoje Lietuvoje (pelus nuo grūdų nebuvo sunku atskirti), tačiau tai priklausė nuo kursų dalyvių individualių pasirinkimų.

Iš 20 mokyklų, kur buvo dėstoma gimtąja lietuvių kalba ar buvusios tik jos pamokos, dabar liko vos 3. Bendruomenė skaudžiai išgyveno Navinykų, Pristavonių, Vaitakiemio, Krasnagrūdės ir kitų lietuviškų mokyklų naikinimą (oficialiai – „reorganizaciją“) bei gimtosios kalbos mokymo panaikinimą Klevuose, Lumbiuose, Aradnykuose, Ramoniškėse, Smalėnuose, Žagariuose ir kitur. Suverenioje Lenkijoje ypatingus sunkumus teko patirti grąžinant

į Seinus lietuvišką švietimą ir dvasinės bei materialinės mūsų kultūros atminimą. Be Lietuvos paramos, net sutelktomis vietos lietuvių pastangomis nei paminklo Seinų vyskupui ir lietuvių poetui Antanui Baranauskui, nei „Lietuvių namų“ bei „Žiburio“ gimnazijos neturėtume. „Žiburio“ gimnazijos Seinuose veikla – tai didžiausias šio krašto fenomenas. Pastatyta Lietuvos lėšomis ir jai teikiant visokeriopą pagalbą, tėvams, mokyklos darbuotojams ir ypač direktoriui Algirdui Vaicekauskui besirūpinant atlaikė priešišku jėgų atakas bei nuosekliai atkuria Seinų krašte švietimo gimtąja kalba autoritetą.

Labai svarbus etninių žemių lietuviams katalikams buvo kalbinių teisių liturgijoje ir papildomose religinėse apeigose grąžinimas Lomžos diecezijoje 1983 m. Ilgai lauktas Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II sprendimas leido nutraukti nuožmią ilgalaikę šio krašto lietuvių diskriminaciją bažnyčiose, sutampančią su valstybės asimiliacine politika. Teisingumas pasiektas pirmiausia Seinų parapijos lietuvių pastangomis. Jiems į talką atėjo daug šio krašto bičiulių pasauliečių ir dvasininkų. Ypatinga padėka už ištvėringą ilgametį talkinimą seiniškiams katalikams, lengvinant jų našą padaršinimais ir telkiant talkininkus teisingumo atkūrimui, priklauso a. a. prelatui Edmundui Putrimui, atlikusiam daug didingų darbų Dievo garbei ir tėvynainių labui.

Galima teigti, jog besikeičiant politinėms konsteliacijoms ir veiklos sąlygoms Lenkijos lietuvių organizuota visuomenė stengėsi atitinkamai parinkti (kiek tai nuo jos priklausė) savo vedlius. LVKD-LLD pirmininkai: Juozas Maksimavičius (1957–1959) – 2 m., Juozas Savickas (1959) – 1 m., Algirdas Skripka (1959–1972) – 13 m., Juozas Sigitas Paransevičius (1972–1981 ir 1990) – 10 m., Romas Vitkauskas (1981–1985) – 4 m., Juozas Bliūdžius (1985–1990) – 5 m., Eugenijus Petruškevičius

(1990–1994) – 4 m., Petras Maksimavičius (1994–1998) – 4 metai, Algirdas Vaicekuskas (1998–2021) – 23 m., Robertas Slovikas (nuo 2021). 1992 m. veikė 49 LLD skyriai: dauguma Suvalkų vaivadijoje, taip pat Balstogėje, Gdanske, Slupske, Ščecine, Varšuvoje, Vroclave. 1994 m. buvo 2556 nariai. Tačiau gausumo atžvilgiu apogėjus pasiektas LVKD veiklos laikmečiu – arti 4 tūkstančių narių. Dabartinėmis sąlygomis skyrių vaidmuo ypač Lenkijos gilumoje sumenko, kai kur išnyko.

Labai svarbi draugijos gyvenime buvo ir išlieka spauda. Todėl daug pastangų dėta dėl „Aušros“ leidimo (su priedais) ir jos tobulinimo. Pagaliau sulaukėme redaktorės lituanistės. Kelią „Aušrai“ praskynė varšuviečių šviesuolių suburtas „Varsnoms“ leisti autorių būrelis. Išleista „Varsnų“ 12 nr., „Vingis“. Be jų, „Varšuvos lietuvis“, „Kalendorius“, studentų pastangomis „Susitikimai“ (8 nr.). Minėtini informaciniai biuleteniai Slupsko ir Vroclavo skyrių. Į mūsų gyvenimą gražiai įsipina „Suvalkietis“.

Po dešimtmečių be savos leidybinės veiklos (ne dėl savo kaltės) reikšmingą vaidmenį atlieka „Aušros“ leidykla su imponuojančiu skaičiumi svarbių švietimui ir kultūrai leidinių. Lenkijos lietuvių veiklos šerdis chorai, muzikos ansambliai su besiaukojančiais jų va-

dovais. „Dzūkija“ šiais metais atšventė savo 65-metį. Dar veikia nemažai ansamblių (pvz., suvalkiečių „Ančia“), bet išnyko daug kaimuose veikusių chorų, pokariu svarbų vaidmenį atlikusios kiojimo teatro grupės. Be jų entuziastiškos veiklos draugijos veidas būtų kur kas blankesnis. Jie išlaikė ir palaiko jau tik mūsų kraštui būdingą saviveiklos tradiciją, nusipelnusią įamžinimo – atskiros monografijos.

Labai svarbų vaidmenį draugijos veikloje suvaidino Lietuvos kultūros namai Punske, o dabar ir „Lietuvių namai“ Seinuose. Lenkijos lietuviams įsiliejus į Pasaulio lietuvių bendruomenę (PLB) 1993 m. jos konfederuotomis narėmis tapo savarankiškai veikiančios, savas veikimo kryptis atspindinčios organizacijos: Lenkijos lietuvių draugija, Lenkijos lietuvių jaunimo sąjunga, Lenkijos lietuvių šv. Kazimiero draugija, Lenkijos lietuvių mokytojų draugija, Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija. Šios organizacijos ugdo, brandina ir gina mūsų šalies lietuvių bendruomenę.

Atsikračiusios sovietinio jungo, atkūrusios laisvę ir suverenitetą Lietuva ir Lenkija 1994 m. balandžio 26 d. pasirašė Draugiškų santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutartį. 28 bendradarbiavimo ir dvišalės draugystės metai, kurie įgalina ir įpareigoja siekti suderėtų tikslų,

skatina abi šalis ieškoti probleminių klausimų sprendimo. Jų dar netrūksta mūsų padangėje (pvz., mokyklos Suvalkų lietuviams klausimas). Surtarties nuostatai padėjo pamatus tolesniems abiejų valstybių tarpusavio politiniams, ekonominiams ryšiams, saugumui užtikrinti. Mes tam procesui, ypač Lietuvos laisvėjimui, nelikome abejingi. Mūsų padėtis naujomis aplinkybėmis keitėsi pamaži, teko išgyventi nemažai sunkumų, tačiau klausimai mūsų pačių ir Lietuvos pastangomis vienur greičiau, kitur lėčiau sprendžiami. Tikėkime, jog Lenkijos valstybė, veikiama ir nebūtinai mums draugiškų vidaus veiksnių, rodys vis daugiau supratimo ir ryžto spręsti mūsų švietimo ir kultūros problemas.

Pastangas mūsų padėti gerinti per visą šį sudėtingą laikmetį dėjo ir deda individualiai bei organizuotai nemažai veiksnių iš Lietuvos. Jiems nuoširdi padėka. Nuo Lietuvos diplomatinio korpuso įsteigimo Lenkijoje mus lydėjo jo atstovų dėmesys ir parama (pagal galimybes) mūsų siekiams. Jiems, pradėdant pirmaisiais vadovais (ir personalu) Seinuose ir Varšuvoje, baigiant dabar atstovaujančiais Lietuvai ir draugijos minėjime dalyvaujančiais, nuoširdžiai dėkojame.

LVKD-LLD vadovams, veikėjams, nariams, mokytojams, kultūros ir švietimo darbininkams reiškiu asmeninę padėką, nes daugelis jų buvo ir mano gyvenimo vedliai. Jaunam LLD pirmininkui Robertui Slovikui linkiu nugalėti visus sunkumus, būti ryžtingam, turėti ir drąsiai reikšti savo nuomonę, rinktis tuos veiksmus, kurie padės išsaugoti etninių žemių lietuvių tautinį tapatumą. Toks vadovas yra mums permainingų ir sunkumų laikmečiu gyvybiškai reikalingas.

Ad multos annos švenčiantiems LLD 65-metį ir prisidėjusiems pagal savo gebėjimus bei galimybes prie jos gyvybingumo ir pasiekimų.

(Pabaiga)

LLD jubiliejuje pasirodė „Seinos“ šokėjai

Edis Putrimas – nepakeičiamas Pietų Amerikos lietuvių talkininkas

DALIA UZDILA

Tikiu, kad kiekvienas, turėjęs progą pažinti Edį, jaučiasi dėkingas Dievui... Esu be galo dėkinga ir aš už šį sielos vadovą ir draugą.

Edis – taip jį vadino lietuviai visame pasaulyje. O Pietų Amerikos lietuviai jį vadino Kunigėliu. Pietų Amerikos lietuviams Edis buvo ypatingas asmuo, globojęs ypač šių kraštų jaunimą, paskatinęs ne vieną pamilti Pietų Amerikos lietuvius ir įtraukęs į veiklą. Taip atsitiko ir su manim. Patyriau didelį džiaugsmą ir įgijau patirtį dirbdama kartu trijuose Pietų Amerikos lietuvių suvažiavimuose ir padėdama organizuoti XIII pasaulio lietuvių jaunimo kongresą.

Pietų Amerikos jaunimas kasmet

Seinų „Lietuvių namuose“ 2004 m.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Su Kanados lietuvių bendruomenės delegatais XI PLB Seime

būrėsi į vieną bendrą renginį, tačiau laikui bėgant ši tradicija nutrūko. Edis buvo tas, kuris šią veiklą atgavino ir išplėtė: padėdavo gauti lėšų, pritraukė savanorius iš Lietuvos, Kanados, Australijos, JAV padėti. Šie suvažiavimai buvo rengiami pakaitomis Brazilijoje, Argentinoje, Urugvajuje. Visi labai džiaugėsi, kai pavyko taip pat pasikviesti dalyvauti lietuvių iš Kolumbijos ir Venesuelos. Suvažiavimai tapo vieni svarbiausių šio krašto renginių, pritraukiančių vis daugiau lietuvių jaunimo, Pietų Amerikos bendruomenės narių, suteikiančių pagalbą, patalpas, gaminančių jaunimui maistą, užtikrinančių nakvynę ir transportą. Kaip pats jaunimas tikino, svarbu buvo tai, kad čia dalyvavo ir tie, kurie nešoka šokių grupėse

Iš Dailios Uzdilos asmeninio albumo

Prelatas Edmundas Putrimas Pietų Amerikoje

ir neturi kitų progų pabendrauti su lietuviais, sužinoti, kas tos Joninės ar kokios yra lietuviškos Kalėdos, kodėl jaunoji verkia ištekėdama, kaip skamba sutartinė, ar tiesiog – pabūti su tais, kurių tėvai ar seneliai lietuviai. Didžioji dauguma nekalba lietuviškai, bet Edžio tikslas buvo supažindinti juos su lietuvių kultūra, muzika, šokiais, tradicijomis, o po to – dar ir vieną kitą paskatinti mokytis lietuvių kalbos Vasario 16-osios gimnazijoje, kad ateity galėtų tęsti darbą savo kraštui. Ši veikla siekiant padėti Pietų Amerikos lietuviams patekti į Vasario 16-osios gimnaziją, gauti lėšų mokslui finansuoti buvo pradėta anksčiau kitų svarbių veikėjų, tačiau Edis perėmė iniciatyvą, ir kiekvienais metais lietuvių kalbos mokėsi vis daugiau jaunimo. Netgi kelerių metų perspektyvoje su vis daugiau jaunų žmonių jau galėjau susikalbėti lietuviškai.

Edį su Pietų Amerika ir jos

lietuviams siejo ypatingas ryšys, kuris padėjo išugdyti daug veikėjų, bendruomenės vadovų, prisidėjo ir prie to, kad šis kraštas dar kalba lietuviškai.

Edis Pietų Amerikoje turėjo dar

Iš Veronikos Kavaliauskas asmeninio albumo

Pietų Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavime Urugvajuje apie 1993 m.

vieną misiją. Jis lankė lietuvius kalėjimuose, stengdamasis visokeriopai jiems padėti ir pasirūpinti šiais dažnai apleistais ir paliktais likimo valiai žmonėmis. Dramatiški ypač pakliuvusių į Peru kalėjimus žmonių gyvenimai, neadekvatūs nuosprendžiai ir moralinis kunigo palaikymas, kuris dažnai buvo vienintelė pagalba. Ši misija sudomino ir kino kūrėjus. Jie sukūrė dokumentinį filmą „Mulai“ apie kalinių gyvenimus ir jiems padedantį kunigą Edį (<https://www.kinofondas.lt/filmas/mulai-the-mules/>).

Pasaulis nebebus toks, koks buvo, netekus Edžio – Prelato, Kunigėlio. Jo labai truks visiems, lietuviams visame pasaulyje, nes, ko gero, daug kitų kraštų gali pasakyti lygiai tą patį – koks ypatingas, reikalingas, dažnai ir koks nepakeičiamas jis buvo. Ilsėkis ramybėje, Kunigėli Edi...

Prelatą Edmundą Putrimą prisiminus

JANINA MACUKONIENĖ

Gana kuklus mano prisiminimų apie Edmundą Putrimą žiupsnelis, tačiau man labai brangus, nes teko jį pažinti ne kaip prelatą, o kaip gana nedrąsų klieriką. Tai buvo turbūt 1982-aisiais per Jonines. Praėjo nuo to laiko 40 metų ir iš atminties daug kas išsitrynė, tačiau jį, atrodo, ir dabar matau sėdintį Uzdilų verandoje prie kuklių suneštinių vaisių stalo, paskui kiek nuošaliau nuo šurmuliuojančio jaunimo svetainėje, kur buvo dainuojama, kalbama, šokama. Vėliau, kai jaunimas, ieškodamas daugiau erdvės, išvirto į kiemą ir pradėjo šokti tiesiog ant naujai išlieto Punske asfalto, ir Edmundas įsijungė į ratelius.

Tos įsimintinos Joninės nebuvo koks viešas suplanuotas renginys.

Prel. E. Putrimas Krasnagrūdės mokykloje 2004 m.

„Žiburio“ mokykloje minint Lietuvos 100-metį

Tiesiog dažnokai susišaukdavo artimiau bendraujantys studijuojantys ar jau dirbantys jauni žmonės ir organizuodavo susitikimus prie laužo arba šiaip šventes. Dažnai tokių susirinkimų iniciatorė būdavo Aldona Aleksaitė-Vaicekauskienė. Ir tąkart, atrodo, ji paragino kelis Jonus (Uzdilą, Sendą, Žukauską), gal dar ką ir mane, Janiną, susiburti pas Uzdilas, nors pati ir nedalyvavo. Kiek žmonių tada susiėjo, dabar sunku pasakyti – gal daugiau kaip 30. Neatsimenu net, kas grojo. Edmundą Putrimą pakvietė namų šeimininkai. Teresė, Jonas Uzdilos ir jų tėvai, kaip giesmininkai, artimai bendravo su klebonu, o pas kleboną Dzermeiką gana dažnai atvykdavo žmonės iš Vakarų. Klierikas Edmundas vienas pirmųjų baigė to vakaro linksmybes

– pasiaiškino, kad turi jau eiti, nes paskui klebonas jo neįsileis.

Šventės metu Edis, atrodo, palaimino stalą, kažką pakalbėjo, padėjo už pakvietimą. Sunku dabar atkurti jo žodžius, bet tikrai nesištingė būti dėmesio centre. Jo, kaip išeivių sūnaus, tikslas turbūt buvo pažinti etninėse Lietuvos žemėse gyvenančius tautiečius, jų papročius, mentalumą. Į Lietuvą tada jam nuvažiuoti buvo neįmanoma.

Galbūt tai ir buvo jo pirmasis apsilankymas mūsų krašte. Po jo būta dar daug vizitų. Su Putrimu, kaip klieriku, teko taip pat sutikti Naujuosius metus, jei neklystu – 1983-juosius. Jaunimui šventę tada suorganizuoti buvo leista senuosiuose Punsko kultūros namuose. Iš šios šventės vėl kažkodėl atsimenu Edmundą daugiau kaip stebėtoją negu dalyvį.

Su Edmundu Putrimu, kaip kunigu, vyskupo Pauliaus Baltakio pagalbiniu, teko susitikti taip pat 1987 metais, kai minint Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejų globojantis užsienio lietuvių vyskupas lankėsi mūsų krašte. Susitikimas su Seinų parapijos lietuviais suorganizuotas Dusnyčioje pas Onutę ir Juozą Skripką. Dar ne taip seniai buvau apsigyvenusi šiame kaime, bet man

Prel. Edmundas Putrimas Vaitakiemio mokykloje 2004 m.

buvo patikėta pasveikinti garbingus svečius. Žinoma, buvo daug streso, gal todėl ir kai kas įstrigo giliai atmintyje. Atsimenu, kaip laukė prie Skripkų naujo erdvaus garažo nemažas pulkelis žmonių iš Dusnyčios, aplinkinių kaimų ir veikėjai iš Seinų. Atvykęs buvo taip pat dr. Bronius Makuškas, kuris davė patarimų ir apskritai kontroliavo situaciją. Senjoras ir pasižymėjęs kovotojas dėl lietuviškų šv. Mišių Seinuose Jurgis Skripka laikė ant rankšluosčio duoną, šalia jo stovėjo namų šeimininkė ir aš,

besimokanti pačios rašyto sveikimo. Garbingi svečiai – vyskupai Paulius Baltakis, Juliusz Paetz ir kunigas Edmundas Putrimas – kiek vėlavo, nes užsuko į naujai atstatytą Žagarių bažnyčią, kuriai padovanojo Aušros Vartų Mergelės Marijos paveikslo kopiją, ilgai puošusią centrinę altoriaus sieną. Svečiams susėdus (tarp jų, atrodo, buvo ir Seinų parapijos klebonas), aiškiai matėsi, kaip Edmundas rūpinasi vyresniais dvasininkais, o man, kaip vienai iš patarnaujančiųjų prie stalo, buvo patogiu seno pažįstamo ko pasiklausti ar pasitarti.

Su prelatu Edmundu Putrimu, Vyskupų Konferencijos paskirtu užsienio lietuvių sielovados globėju, vėliau dar daug kartų teko susitikti. Iš labiau įsimintinų buvo jo apsilankymas Krasnagrūdos pagrindinėje mokykloje paskutiniaisiais jos veikimo metais. Jutome didelį jo susirūpinimą dėl mokyklos likimo. Putrimas dalyvavo taip pat „Žiburio“ šventėse. Džiaugėsi kartu su mumis švęsdamas mokykloje ir Seinų „Lietuvių namuose“ Lietuvos 100-metį. Neatsisakė dalyvauti taip pat suėjime vakarą prie laužo Žagarių bažnytelės šventoriuje. Buvo graži ir nuotaikinga ši svarbi šventė su prelatu Putrimu.

„Lietuviškos menės“ atidarymas ir pašventinimas 2018 m.

Kelionė Pranciškaus Skorinos pėdsakais

RONALDAS JANKAUSKAS

„(...) laimingas miestas, kuris šiandien gali didžiulius, priėmus Pranciškų Skoriną ir kad jo knygų metrikoje parašyta, jog jos buvo spausdintos šlovingame mieste Vilniuje.“ Poetas Justinas Marcinkevičius šiuos žodžius pasakė 1975 metais Vilniuje, atidengdamas Pranciškui Skorinai skirtą memorialinę lentą¹. Joje lietuvių ir baltarusių kalbomis užrašyta: „Nuo 1522 iki 1525 čia Vilniaus mieste baltarusių šviesuolis Pranciškus Skorina išleido Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje pirmąsias spausdintas knygas“. Taip buvo įamžintas šio ypatingo asmens paveldas. 2022-ieji Lietuvos Respublikos Seimo nuosprendžiu paskelbti Pranciškaus Skorinos metais. Mat sukako 500 metų, kai Vilniuje įkurta pirmoji spaustuvė Rytų Europoje ir joje išspausdinta pirmoji Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje knyga – Pranciškaus Skorinos „Mažoji kelionių knygelė“². Šie istoriniai įvykiai laikomi knygų spausdinimo Lietuvoje pradžia. Skorinos asmenybė ir pasiekimai dabar mums itin aktualūs. Šiandien atsiveria nepakartojama galimybė susipažinti su jo biografija ir aplinka, kurioje jis gyveno. Mes esame pranašesni, nes galime pažvelgti į anuos įvykius XXI amžiaus žmogaus akimis. Mane sudomino Pranciškaus Skorinos biografija. Pastebėjau, jog tai buvo išskirtinė asmenybė, absoliučiai pranokusi XVI amžiaus

bendražygių pasaulėžiūrą. Ar galime teigti, jog Skorina buvo renesanso žmogus ir polimatas, kurio idėjas bei pasaulėžiūrą iki galo suprasti galėtų tik XXI amžiaus žmogus? Ar Skorina buvo to meto Europos pilietis? Pabandyčiau pakelti šio šviesuolio numintais takais po Europos miestus ir įsitikinti, jog Pranciškų Skoriną iš tikrųjų verta iš naujo atrasti.

Tyrinėdami Pranciškaus Skorinos palikimą negalime apsiriboti tik viena šalimi ar tik viena jo veikla. Kaip tikras savo laiko žmogus, jis peržengia ribas ir priverčia mus pažvelgti į save daug plačiau. Skorina, siekdamas mokslo ir palankios vietos savo sumanymams, lankėsi daugelyje Europos kultūros ir mokslo centrų. Dėl to jo pėdsakų randame įvairiuose miestuose: Vilniuje, Maskvoje, Prahoje, Krokovoje, Vitenberge ar Karaliaučiuje. Pranciškaus Skorinos biografija nėra išsami, joje trūksta labai daug faktų. Istorikai toliau spėlioja dėl daugelio jo gyvenimo tarpinių autentiškumo. Bet tai nereiškia, kad apie jį nieko nežinome. Pranciškus Skorina gimė Polocke (dabartinėje Baltarusijoje), turtingo kailių prekeivio Luko Skorinos šeimoje³. Čia prasideda šio žmogaus gyvenimo kelias. Tiksliai Skorinos gimimo data nėra žinoma. Manoma, jog tai turėtų būti apie 1490-uosius metus, nors kiti tyrinėtojai teigia, kad jis gimė ne vėliau kaip 1476-aisiais. Iš Skorinos portretuose užkoduotos informacijos sprendžiama, kad tai

buvo 1476 m. balandžio 23 d. Mat paveiksluose pavaizduotas Bitės žvaigždynas ir tais pačiais metais įvykęs Saulės užtemimas. Žinome, kad Skorina mokslus pradėjo gimtajame Polocko mieste – turbūt pas bernardinus. Baigęs mokslus Polocke, paliko gimtąjį miestą ir leidosi į pasaulio pažinimo kelionę.

Pranciškų Skorina atvyksta į Krokuvą, miestą, kurį XVI a. garsino menas, mokslas ir amatininkystė. Jis 1504–1506 metais studijavo Krokuvos Jogailaičių universitete. Ten Laisvųjų menų katedroje įgijo bakalauro laipsnį. Mokėsi gramatikos, logikos, retorikos, aritmetikos, geometrijos ir muzikos. Istorikai teigia, kad būtent Krokovoje Skorina pirmą kartą susidomėjo knygų spausdinimo amatu. Gyveno netoli spaustuvės, ir tai paskatino jį žengti spaustuvininko keliu.

Tolesni Skorinos žingsniai nuveda į Kopenhagą, kur jis turbūt ne tik tęsė savo mokslus, bet ir tarnavo Danijos karaliui kaip sekretorius. Įmanoma, jog vėliau įgijo magistro laipsnį Heidelbergo mieste. Ryškesni erudito pėdsakai atrasti Paduvoje – mieste, į kurį keliavo visi mokslo siekiantys studentai. Būtent Paduvos universitete apsigynė medicinos doktoratą ir įgijo abituriento togą. Universitete vis dar kabo geriausių absolventų, tarp jų ir Skorinos, portretai.

Vėliau Pranciškų Skorina lankėsi tuomet Europos centru vadinamoje Prahoje. Jis ten nuvyko, nes ieškojo tinkamos vietos, kur galėtų užsiimti knygų spausdinimu. Praha tuo metu

1 „Slaptoji Vilniaus istorija“ (Eleonora Violeta Marganavičienė).

2 „(Ne)žinomas Pranciškus Skorina ir LDK paveldas“ („Šiaulių krašto“ inf.).

3 „Podróż biograficzna po miastach Franciszka Skoryny“ (Viachaslau Ščved, Noemi Zielińska).

buvo humanizmo idėjų ir pažangos tvirtovė. Be to, ji buvusi netoli kitų miestų, kuriuose sparčiai vystėsi spausdinto rašto amatas. Dauguma istorikų sutaria, jog Pranciškus Skorina čia 1517 m. rugpjūčio 6 d. išspausdino savo pirmą knygą „Psalteris“ 142 egzempliorių tiražu. Jo palikimas – 23 knygos, bet pati svarbiausia rusėnų kalba parašyta „Rusų Biblija“. Skorina dar kartą sugrįžo į Prahą po daugelio metų. Tuokart jau buvo daugiau pamatęs, patyręs ir išgyvenęs. 1535 metais dirbo čekų ir vengrų karaliaus Ferdinando I Habsburgo privačiu daktaru bei sodininku. Prahoje Pranciškus Skorina ir mirė.

Kalbant apie Skorinos keliones, Vilnius užima išskirtinę vietą. Jis čia pabuvojo kelis kartus. Pirmą kartą jaunystėje, keliaudamas su tėvu darbo reikalais. Vėliau sugrįžo, kad čia įkurtų spaustuvę ir išleistų „Rusų Bibliją“.

Skorina ėmėsi spausdinimo veiklos, nes suprato, kad atėjo tam tinkamas laikas. Jo Biblija buvo skirta visiems rusėnams. Tautą jis galbūt jau tada suprato kaip etnokultūrinę bendruomenę. Pasėjo sėklą, kuri dygsta, tik esant palankioms sąlygoms.

Spausdindamas knygas Vilniuje, Skorina peržengė mistinę viduramžių ribą ir persikėlė į naujuosius amžius. Pirmą žingsnį žengė Johanas Gutenbergas XVI amžiaus viduryje. Daugiau nei 70 metų spausdintas raštas keliavo į Lietuvą. Skoriną į Vilnių atnešė palankūs vėjai. Jis atsirado tinkamoje vietoje tinkamu laiku. Miestietis didžiūnas Jakovas Babičius padėjo gauti leidimą ir burmistro namuose buvo įkurta spaustuvė. Spausdinimo darbas prasidėjo 1522 metais. Tada išleista pirmoji „Mažoji kelionių knygelė“. Tai pirkliais skirti Senojo Testamento psalmės ir pamokymai. 1525 m. pasirodė „Apaštalas“. Skorinos veikla buvo lyg kelrodis visiems,

kurie čia vėliau spausdino knygas. XVI–XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje veikė 46 spaustuvių, 16 jų pačiame Vilniuje.

Skorinos leidžiamų knygų kalboje derinama senosios slavų bažnytinės raštų kalbos tradicija su besiformuojančios baltarusių kalbos elementais. Dėl to jam priskiriamas senosios baltarusių kalbos kūrėjo vaidmuo⁴. Akivaizdu, kad Pranciškus Skorina pakeitė šio krašto žmonių raštvedybos tradicijas, o jo novatoriška veikla skatino pažangą.

Dar verta paminėti, jog apie 1520 m. Skorina vedė vilnietę našlę Malgožatą, su kuria turbūt susilaukė vieno sūnaus⁵. Manoma, jog jis taip pat buvo Vilniaus vyskupo sekretorius ir daktaras. Skorina Vilniuje nepritapo ir 1534 metais nusprendė išvykti. Be to, 1530 m. kilęs gaisras sudegino jo spaustuvę ir, matyt, neturėjo lėšų jai atstatyti. Pėdsakai vėl pabyra po visą Europą...

Pranciškaus Skorinos kelias toliau veda į reformacijos tėvo Martyno Liuterio Vitenbergo miestą. Jis 1520 m. ieškojo čia naujos vietos spaustuvei, o gal progos susitikti su garsiuoju reformatu. Liuteris juk jau turėjo savo spaustuvę Vitenberge. Istorikai iki šiol ginčijasi, ar Skorina su juo susitiko. Kai kas net teigia, kad susitikimas įvyko ir Pranciškus vos išsigelbėjo nuo eretikams skiriamos bausmės ant laužo. Skorina ir vėliau ieškojo palankių savo veiklai vietų. Nuvyko į Maskvą, po to į Vroclavą. Abiejuose miestuose nesurado palankumo. Vietiniai degino jo knygas, vadino eretiku, o knygų spausdinimą – velnišku darbu. Skorina buvo nesuprastas, o jo veikla neįvertinta. Dėl to jis buvo persekiojamas, o Poznanėje net įkalintas. Visa tai Skorinos nesustabdė, jis toliau vykdė savo misiją.

Nuvykęs į Karaliaučių tarnavo

⁴ „Pirmosios spaustuvių“.

⁵ „Pasivaikščiėjimai po krikščioniškąjį Vilnių“ (Irena Vaišvilaitė).

paskutiniam didžiajam kryžiuočių magistrui, vėliau liuteronui kunigaikščiui Albrechtui Hohencolerui. Šis, matyt, finansavo jo veiklą. Išlikę užrašai mini Skoriną kaip nuostabų dėstytoją ir gydytoją.

Pranciškaus Skorinos gyvenimo kelias buvo nepaprastas ir įdomus. Įvairūs vingiai vedė jį į daug įdomių vietų. Ten jis sėmėsi iš žinių aruodo pilnais glėbiais, mokėsi ir įgijo patirties. Pabuvojo karalių ir kunigaikščių dvaruose, stebėjo, kaip naujieji renesanso idėjų gūšiai randa sau tinkamą dirvą. Bendravo ne tik su stačiatikiškais ir katalikais, bet ir reformatais – eretikais. Skorina buvo polimatas – daug žinantis, turintis daug įgūdžių skirtingose srityse. Jis matė pasaulį tokį, koks jis turėtų būti. Tai humanistas ir renesanso žmogus. Jis juk ne tik spaustuvininkas. Taip kaip garsusis antikos filosofas Horacijus, Pranciškus Skorina pasistatė sau paminklą, stipresnį už varį, aukštesnį už piramides, kuris liks jo nemirtinumo ženklas.

Literatūra:

1. „Europėjimo epocha“.

2. Vytautas Ališauskas, *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków, 2011.*

3. (Ne)žinomas Pranciškus Skorina ir LDK paveldas. „Šiaulių krašto“ inf.

4. Irena Vaišvilaitė, *Pasivaikščiėjimai po krikščioniškąjį Vilnių. Baltos lankos, 2017.*

5. „Pirmosios spaustuvių“.

6. Viachaslau Shved, Noemi Zielinska, *Podróż biograficzna po miastach Franciszka Skoryny.*

7. Eleonora Violeta Marganavičienė, *Slaptoji Vilniaus istorija. Obuolys, 2019.*

8. Alfredas Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija. R. Paknio leidykla, 2005.*

9. Zigmąs Zinkevičius, *Rašto kilmė. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007.*

Projektas „Energijos efektyvumo didinimas Lietuvoje“

Projektas „Energijos efektyvumo didinimas Lietuvoje“ (Nr. LIFE20 IPC/LT/000002) yra finansuojamas Europos Sąjungos LIFE programos ir Nacionalinio aplinkos apsaugos ir vandentvarkos fondo lėšomis. Siame straipsnyje pateikiamas Punsco valstiaus požiūris, ir Europos Komisija nėra atsakinga už bet kokią šios informacijos panaudojimą.

Punsco savivaldybė dalyvauja tarptautiniame projekte Nr. LIFE20 IPC/LT/000002 „Improving Energy Efficiency in Lithuania“, kuris yra finansuojamas Europos Sąjungos LIFE programos ir Nacionalinio aplinkos apsaugos ir vandentvarkos fondo. Šio projekto koordinuojantis subjektas yra Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra. Projektas gavo Europos Komisijos finansavimą pagal LIFE 2020 kvietimą, o sutartis su EK buvo pasirašyta 2021-10-01. Punsco savivaldybė savo veiklos daliai gavo 74 447 EUR

EK finansavimą. Vėliau ši savivaldybė pateikė paraišką Nacionaliniam aplinkos apsaugos ir vandentvarkos fondui dėl savo projekto dalies finansavimo. Paraiška buvo įvertinta teigiamai ir 2022 m. liepos 13 d. pasirašyta finansavimo sutartis (suma – 203 389 PLN).

Tarptautinio projekto, kurio akronimas LIFE IP EnerLIT, pagrindinis tikslas yra padėti įgyvendinti nacionalinį (Lietuvos) energetikos ir klimato planą, siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą, diegti naujas ir mažiau energijos naudojančias technologijas, didinti vartotojų informuotumą ir keisti jų elgseną.

APLINKOSAUGOS PROBLEMA

Pagrindinė aplinkosaugos problema yra aplinkos tarša, kurią sukelia didelis kiekis išskiriamų dujų, produkuojamų pramonės, transporto, statybos ir žemės ūkio sektoriuose. Įgyvendinus projektą šiems sektoriams bus lengviau sumažinti

išskiriamų dujų kiekį.

Projekte dalyvauja 15 partnerių: Aplinkos projektų valdymo agentūra, Aplinkos ministerija, Energetikos ministerija, Susisiekimo ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra, Lietuvos energetikos agentūra, Lietuvos energetikos institutas, Viešųjų pirkimų tarnyba, Lazdijų rajono savivaldybė, Punsco savivaldybė, Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos technologijų ir meno centras.

Projektas remiasi visų projekto partnerių (daugiausia viešųjų institucijų), siekiančių didinti energijos vartojimo efektyvumą ir švelninti klimato kaitą, veiklos koordinavimu.

Viso projekto pabaigos data: 2030-12-31.

PUNSKO SAVIVALDYBĖS VEIKLA

Punsco savivaldybės, kaip vienintelės užsienio partnerės, uždavinys yra pakartoti ir įgyvendinti tvaraus mobilumo kaime projektą Lenkijoje, remiantis bandomojo projekto Lietuvos savivaldybėje (Lazdijų rajono savivaldybės administracijoje) rezultatais.

Partnerė yra atsakinga už tiesioginį projekto rezultatų viešinimą tarptautiniu mastu, kad užtikrintų geresnių patirčių perdavimą. Punsco savivaldybė taip pat parengs rekomendacijas kitoms Lenkijos savivaldybėms, kurios bus pristatytos seminare. Į seminarą bus pakviestos kaimyninės savivaldybės ir kiti asmenys.

Įgyvendindama projektą, Punsco savivaldybė įsigijo 1 elektromobilį „Mercedes Benz eVito Tourer“, kurio kaina 362 843,85 PLN (finansuotas EK ir NAAVF). 9 vietų (su

vairuotoju) elektrinės mašinos įsigijimo tikslas yra nemokamai vežioti nepasiturinčius žmones, neturinčius nuosavo transporto ir negalinčius nuvykti pas gydytoją, į ligoninę, biurą, parduotuvę ir kt., į savo gyvenamąją vietą. Transporto paslaugos bus teikiamos tik darbo dienomis nuo 8.00 iki 14.00 val. Pirmenybė teikiama nurodytam tvarkaraščiui:

- Sankūrai–Vidugiriai–Punskas – bent 1 dieną per savaitę nuo 8.00 iki 12.00 val.;
- Punskas–Seinai – antradieniais nuo 8.00 iki 12.00 val.

Kaip užsisakoma transportą telefonu? Skambinantysis gali susitarti su vairuotoju dėl konkretaus kelionės laiko ir maršruto, taip pagrįsdamas jos būtinybę. Galima nustatyti pradinę ir galutinę stoteles, kai vežama nuo durų iki durų, o tai yra prioritetas pagyvenusiems ir neįgaliesiems žmonėms. Kad kelionė įvyktų, reikia, kad joje dalyvautų ne mažiau kaip 4 ir ne daugiau kaip 8 asmenys. Atkreipiame dėmesį, kad šios transporto paslaugos bus teikiamos tik tuo atveju, jei keliautojas iš anksto praneš telefonu arba naudodamasis programėle. Programėlę parengs Lazdijų rajono savivaldybės administracija, ji bus pateikta vėliau.

Vienas svarbiausių elektrinės transporto priemonės privalumų yra tas, kad ji neišskiria CO₂. Be to, pagal projektą Punsko savivaldybė taip pat įsigijo įkrovimo stotelę už 74 916,84 PLN (subsidijuojant LIFE programai). Stotis jau įrengta šalia LKN pastato Punske.

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

*Nebūkite abejingi –
prenumeruokite „Aušra“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!*

Galima atvykti į redakciją Punske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2023 M. PRENUMERATOS KAINOS

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	48	12	8
	pusmetis	24	6	4
	ketvirtis	12	-	2
Užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	100	30	30
	pusmetis	50	15	15
	ketvirtis	25	-	7,5
Užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	140	50	50
	pusmetis	70	25	25
	ketvirtis	35	-	12,5

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107
emiskar@op.pl

*Tai lekia, tai bėga, tai slenka
Tas laikas – kaip gerviu pulkai.
Žvaigždėti, kovingi, nublukę,
Įvairūs – kaip metų laikai.
Tebūna Tau metai džiaugsmingi,
Laimingi, sveiki ir sėkmingi.
70-ojo gimtadienio proga
Silvestrą Bagdonavičių sveikina*

*Žmona, dukros, sūnūs, marčios, žentas
ir anūkai: Sandra, Artūras, Jokūbas, Jonas,
Julius, Inga, Matas ir Žemyna*

Norėčiau pasidalinti trumpa informacija apie mūsų savivaldybės garbės piliečius

Stasytę ir Antaną Zimnickus iš Kanados.

Punsko valsčiaus garbės piliečių vardas jiems suteiktas 2021 m. birželio 30 d. nuotarme Nr. XVIII/139/2021. Elko vyskupas už nuopelnus mūsų parapijai taip pat apdovanojo garbės medaliu.

Norėčiau priminti, kad ši garbinga šeima skyrė lėšų kapinių koplyčios remontui, nupirko kapinėms penkias lempas su saulės ekranais. Už Zimnickų pinigus bažnyčios viduje sudėti langai. Didžiausia dovana Punksui tai vadinamoji špitolė, skirta garbaus amžiaus žmonėms, gaunantiems mažas pensijas. Namas yra pažiba bažnyčios aikštėje. Zimnickai dar ir daugiau finansų skyrė Punksui.

Visi turime būti dėkingi šiai šeimai už gerą širdį ir pasiaukojimą Dievo bei savo buvusios parapijos garbei.

Tepadedą
Jums Au-
kščiausiasis ir
teatlygina už
gerumą.

*Anelė
Kliučinskaitė*

*Už aštuonių marių supasi vaikystė,
Už aštuonių jūrų vaikščioja jaunystė,
Už aštuonių mylių – meilę Tu radai,
Iš aštuonių laimių – gimė Tau vaikai.*

*Ilgas lemties kelias – nebenusakyt...
Dar lyg vakar gimėm – nebenumatyt,
Kaip tos dienos bėga – bėga lyg vanduo...
Pamatai, kad lieka viskas vien vaikuos.*

*Tad būk laiminga ir gyvenk ilgai,
Lai eina metai žingsniukais mažais.*

Gražaus 80-ojo jubiliejaus proga
Anelę Petruškevičienę sveikina

Vyras, sūnūs ir dukros su šeimomis

TRYS KARALIAI

Iš ten, kur Rytuos saulė teka,
Ant kupranugarių – laivų –
Karaliai trise atlingavo
Betliejun, Žvaigždės atvesti.

Atsiklaupė maldai prieš ėdžias
Pagarbint VALDOVĄ tautų
Ir smilkalus, auksą ir mirą
Paliko Jam išvykdami.

Atsiminė – Erodas prašė
Pranešti, kaip rasti greičiau
Vaikelį, užgimusį naktį:
Pasveikinti geistų jis pats.

Bet grįžo žygūnai dorieji
Dangaus nužymėtais keliais.
Kad Kūdikio nenužudytų
Kareiviai, tirono siūsti.
Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

Lietuvos žiniasklaida

2023 01 01–09

Iki savivaldybių tarybų ir merų rinkimų likus dviem mėnesiams, žiniasklaidoje vis gausiau medžiagos, kuri siejasi su vienu svarbiausių šių metų politinių įvykių. Vis daugiau partijų „parodo“ savo kandidatus būsimoose rinkimuose – kažkodėl Lietuvoje madinga prieš bet kokius rinkimus ilgai nieko konkrečiau apie tai nesakyti.

Apie Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos nario ir pašalinto iš Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininko pareigų Mykolo Majausko įtemptus santykius su partiečiais rašyta lapkričio mėnesio apžvalgoje. Nauja tai, kad M. Majauskas, kaip politikos specialistai ir prognozavo, buvo pašalintas taip pat iš partijos. Pašalintas iš konservatorių gretų jis tapo laisvas ir įgijo galimybę toliau elgtis, kaip pats nori. Turint galvoje, kad ne vieną savaitę buvo, ko gero, dažniausiai minimas žiniasklaidoje politikas (o tai ir nemokama reklama), M. Majauskas nusprendė – kandidatuos į Vilniaus merus. Bet TS-LKD jau anksčiau paskelbė, kad jų kandidatas būsimoose rinkimuose – dabartinis Vilniaus vicemeras, TS-LKD prezidiumo narys ir Priežiūros komiteto, kuris grojo pirmu smuiku sprendžiant M. Majausko likimą partijoje, pirmininkas Valdas Benkunskas.

O čia dar Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) savo tinklapyje paskelbė, kad M. Majauskui rinkimams jau paaukota beveik 50 tūkstančių eurų. Daugiausiai paaukoko maitinimo sektoriaus atstovai. Būtent M. Majauskas buvo viena svarbiausių figūrų, kuri svarstant 2023 metų biudžetą pridėtinės vertės mokesčio (PVM) lengvatą maitinimo įstaigoms pasiūlė pratęsti visiems metams, o ne pusmečiui, kaip

norėjo premjerė Ingrida Šimonytė. Jo siūlymui ir buvo pritarta.

„Už PVM lengvatos palaikymą iš partijos išspirtam Majauskui – tūkstantinė verslo atstovų parama mero rinkimuose“. Taip pavadintame straipsnyje portalas lrt.lt rašė: „6 tūkst. eurų Majauskui paaukoko Aurelijus Jasevičius – prekės ženklą „iLunch“ valdančios bendrovės „Inovatyvūs restoranai“ įkūrėjas ir direktorius.

LRT radijui verslininkas teigė tokios paramos nevertinantis kaip atsidėjimo už PVM lengvatą – jis tiesiog palaiko M. Majausko poziciją dėl verslo.

„Patiko arba priimtinas labai pozitiškas bendrai į tą viešojo maitinimo verslą – toks drąsus ir užtikrintas, kas ir paskatino [paremti]. Tokie drąsūs sprendimai ir matymas ne tik ekonominių patyrimų dėl lengvatos pratęsimu, bet ir pamatymas pliusu.

Čia yra mano asmeninis sprendimas, bet nepasakysiu, kad nebuvo tos minties, kad turėtų būti parama ir bendrai. Bet mes galime tik asmeniui savo sprendimu daryti“, – tvirtino A. Jasevičius.

Pats M. Majauskas, paklaustas, ar tokią tūkstantinę paramą vertina kaip atsidėjimą, teigė, jog tai visgi yra verslo jam išreiškiamas pasitikėjimas.

„Aš vertinu kaip pasitikėjimą, jog girdžiu žmones ir sugebu priimti sprendimus savarankiškai“, – komentavo politikas.

Mykolo Romerio universiteto (MRU) docentas, politologas Vytautas Dumbliuskas tokią paramą vertina „kaip psichologinę kompensaciją ponui Majauskui“ ir primena, kad jei visgi konservatoriai nebūtų išmetę M. Majausko iš partijos, jis, matyt, nebūtų kandidatavęs į merus ir tuomet tiesioginės verslo atstovų paramos jam nebūtų reikėję.“

O aršiausiai M. Majauską puolė TS-LKD. Beje, „Baltijos tyrimų“ duomenimis, į antrąjį rinkimų turą turėtų patekti M. Majauskas ir anksčiau Vilniui vadovavęs Artūras Zuokas. Bet nugalės M. Majauskas. Jei į antrąjį turą su M. Majausku patektų ir buvęs bendrapartietis V. Benkunskas, tai ir čia nugalėtų M. Majauskas. „Čia verslas atsidėjo. Ranka ranką plauna arba yra toks bjaurus rusiškas žodis „otkatas“, – konservatorių Kęsutį Masiulį citavo portalas tv3.lt.

„Buvęs VRK narys, konservatorius Vilius Semeška kerta dar smarkiau. „Mano manymu, tai – aukščiausio lygio korupcija, kai už palankius sprendimus atsidėjama pinigais į rinkimų sąskaitą“, – tikina V. Semeška.

Konservatoriai įtaria, esą M. Majauskas su verslininkais surezgė gudrų planą. „Staiga pradeda tūkstančiais eurų aukoti tam asmeniui, kuris tuos sprendimus priiminėjo. Tuo labiau kad tas sektorius „labai kenčia“ dėl pajamų. Staiga jau nebekeičia dėl pajamų ir tūkstančiais eurų remia tą asmenį, kuris dėl to sektoriaus priiminėjo sprendimus Seime“, – kalba V. Semeška.

„Interesas buvo didžiulis. Mes irgi sprendėme – kas jį skatina taip elgtis, tikrai ne sveikas protas. Nėra jis toks liberalas“, – tvirtina K. Masiulis.“

Šitie patys konservatoriai, anot portalo delfi.lt, dėl buvusio kolegų „jau reikalauja STT (Specialiųjų tyrimų tarnybos) veiksmų“. „M. Majauskui maitinimo tinklų savininkai ir vadovai neša po 30 rinkiminių „sidabrinių“. <...> Ar neturėjo žaibiškai sureaguoti STT arba VRK? – feisbuke rašė parlamentaras K. Masiulis. – Korupcija nebūtinai įteikiama kupiūromis vokelyje. M. Majauskas aktyviai veikė, kad patuštintų

valstybės biudžetą, kitaip tariant, visų mūsų pajamas, bet papildė kišenes tų, kurie jam dabar grąžina atgal.“ „Korupcija? Neteisėtas rinkimų kampanijos finansavimas? Mano nuomone – TAIP! Įrodyti nebūtų lengva, bet įmanoma, ypač jei tyrime kokybiškai dalyvautų kompetentingos tarnybos. Galimas šalinimas iš rinkimų už šiurkštų pažeidimą ir baudžiamoji byla, manyčiau. Bet čia galbūt JAV, mūsų teisinėje sistemoje tokie procesai trunka metų metus, norėčiau klysti“, – feisbuke rašė V. Semeška.“

Tačiau, pasak naujienu agentūros BNS, „institucijos kol kas nemato pagrindo imtis tyrimo dėl savarankiškai į Vilniaus merus išsikelti siekiančio buvusio konservatoriaus M. Majausko gautų aukų iš žmonių, susijusių su viešojo maitinimo sektoriumi, VRK stebi situaciją.

VRK vadovė Jolanta Petkevičienė sakė, kad <...> fizinių asmenų aukas kampanijai leidžia Rinkimų kodeksas.

<...> STT taip pat nėra gavusi kreipimusi dėl šios situacijos ir pagrindo tyrimui nemato. „Kalbant apie šią situaciją, kol kas viešojoje erdvėje nėra duomenų, kurie būtų pagrindas ikiteisminio tyrimo pradėjimui. Ši situacija gali būti susijusi su politinių kampanijų finansavimo teisėtumo kontrole, kurią vykdo VRK“, – nurodoma BNS perduotame STT komentare“.

Vėliau VRK pasiekė skundas dėl M. Majausko, VRK buvo susirinkusi į posėdį, tačiau joks sprendimas nebuvo priimtas. Tai, anot VRK vadovės J. Petkevičienės, komisija turės padaryti susirinkusi dar kartą.

Įdomų diskusinį straipsnį rinkimų tema „Ar pilietiška būti šalies nuosmukio bendrininku?“ portalui delfi.lt parašė Vidas Rachlevičius. Autorius sako, kad Lietuvoje priešrinkiminiai partijų pažadai ir programos visiškai skiriasi nuo jų darbų, kai politikai tą valdžią gauna. Daugiausiai kritikos tenka dabar valdžioje esantiems konservatoriams. „Lietuvos rinkėjai į galvą įkaltas mitas, kad

2022 m. gruodžio 21 d. į amžinybę iškeliavo mūsų mylima mama, močiutė, promočiutė
A. A. VERONIKA VAŠKEVIČIENĖ
iš Vaitakiemio.

Amžiams užsimerkė Tavo akys,

Lūpos neprabils jau niekada.

Liko tuštuma, liepsnelės žvakių

Ir prisiminimas – ilgai negyjanti širdies žaizda.

Nuoširdžius padėkos žodžius tariame giminėms, kaimynams, pažįstamiems, kurie lankė velionę laidojimo namuose ir dalyvavo laidotuvėse. Ačiū giesmininkams už giesmes ir maldas, kunigams už atnašautas mišias. Labai ačiū tariame gydytojai Janinai Paransevičienei ir „Carito“ seselėms už slaugymą. Dėkojame visiems už užuojautos žodžius, aukas bei maldas ir velionės palydėjimą į paskutinę kelionę.

**Giliai liūdintys dukra su šeima, sūnūs Vitas ir Petras su šeima,
visi anūkai ir proanūkiai**

„tavo balsas svarbus, o jei neateisi, tai išrinks kitus“. Kokie yra „tie“ ir „anie“? Ir svarbiausia – ar rinkimai gali ką nors pakeisti? <...> Žvelgdamas į dabartinės sudėties Seimo ar Vyriausybės darbą, aš neprisimenu nė vieno įstatymo, nutarimo ar pataisos, kurią nors būtų palengvinusi, liberalizavusi, atpiginiusi, sumažinusi perteklinį reguliavimą ar biurokratijos našatą. Tiesa, yra viena sritis – narkotikai.

<...> Sistemiškai naikinamos tradicijos, viskas, kas protinga, žmogiška ir kilnu. O užsimota labai plačiai, nes iš seniai užmiršto ideologinių kovų arsenalo vėl ištrauktas mokslinis ateizmas. <...> VDU profesorė leidžia sau komentuoti ir sumalti į miltus Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininko pamokslą Bernelių Šv. Mišiose. Ir tai daroma viešai, mokesčių mokėtojų pinigais išlaikomoje žiniasklaidos priemonėje!

<...> Dabar vadinamųjų konservatorių valdomose ministerijose Kalėdos jau nebešvenčiamos, nes tai esą gali užgauti tuos, kuriems tai nėra šventė. Ar jūs už tai balsavote ir vis dar manote, kad jūsų balsas yra svarbus?

<...> Tragiškiausias lietuviškosios demokratijos bruožas yra tas, kad

visuomenės palaikymo kriterijus nebevaidina beveik jokio vaidmens, o visuomenės nuomonės ignoravimas – vienas iš totalitarizmo požymių. Viešojoje erdvėje kuriama iliuzija, kad šalyje viskas tvarkoje, idilę drumsčia tik maži būreliai atskalūnų, bet juk valdančiąją TS-LKD palaiko tik kiek daugiau nei 10 proc. rinkėjų. O prisimenate vos 7 savaites poste išbuvusią ir sensacingai atsistatydinusią britų premjerę Liz Truss? Paklaidos ribose jos reitingas buvo beveik toks pats, kaip ir I. Šimonytės. Brandžioje demokratijoje tai reiškia politinį bankrotą, bet Lietuva nėra tokia. Taigi, labai paprastas klausimas: kam atstovauja Vyriausybė ir kieno vardu valdoma ši valstybė?

<...> Bet rinkimai bus ir vėl dauguma balsuos iš inercijos, ir ne už tuos, kurie patinka, o už tuos, kurių mažiausiai nemėgsta. Ar tokiomis aplinkybėmis rinkimuose dalyvaudami žmonės netampa eilinio ekonominio ir socialinio nuosmukio bendrininkais, ar tai pilietiška? O gal aktyvi pilietinė pozicija – kaip tik nebalsuoti ir neprisiimti atsakomybės už tai, kas daroma su šia valstybe?“ – rašė autorius.